

עמ"מ 29553/12/12 - פלונית נגד משרד ראש הממשלה/נציבות שרות המדינה

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פלייליים

בפני סגן הנשיא, כב' השופט משה דרורי

עמ"מ 29553-12-12 פלונית נ' משרד ראש הממשלה/נציבות שרות המדינה

המערכת

פלונית

ע"י ב"כ עו"ד סיגל פעיל ועו"ד יפעת תבור

נגד

המשיבה

משרד ראש הממשלה/נציבות שרות המדינה

|ע"י ב"כ עו"ד ענת גרינבאום

פסק דין

תוכן העניינים

שם הפיסקה מספרי הפיסקאות

א.	כללי	1-3
ב.	העובדות	4-9
ג.	ההליכים ביחס לבקשת אי הפרסום	10-24
ד.	החלטת בית הדין למשמעת בעניין הפרסום	25-32
ה.	טענות המערכת	33-50
ו.	טענות המשיבה	51-62 דיון

	ז.	כללי	63-69
70-77	ח.	פומביות הדיון ופרסום שמות בעלי הדין - השווה והשונה	
	ט.	המשפט העברי	78-157
	ט.1.	כללי	78
	ט.2.	מקרא	79-124
	ט.2.1.	סיפורי התורה	79-101
	ט.2.2.	סיפורי הנ"ך	102-124
	ט.3.	ספרות חז"ל	125-129
	ט.4.	ספרות השו"ת	130-132
	ט.5.	פסקי דין רבניים	133-135
	ט.6.	אי פרסום שמם של עבריינים, על פי המשפט העברי	136-153
	ט.7.	עמדת המשפט העברי - סיכום	154-157
158-164	י.	פומביות הדיון: חוק יסוד: השפיטה וחוק בתי המשפט	
	יא.	תחולתם של עקרונות פומביות הדיון על הדין המשמעתי של עובדי מדינה	165-167
	יב.	מטרות הפומביות: טוהר ההליך, זכות הציבור לדעת, חופש המידע, גילוי עבריינים נוספים, וחופש הביטוי	168-176
	יג.	פומביות הדיון ופרסום ההליכים	177-178
	יד.	הפרסום בהליך הפלילי וחוק המרשם ותקנת השבים	179-192
	טו.	הפרסום בהליך האזרחי	193-204
	טז.	הליכים משפחתיים	205-211
	יז.	פרסום השמות בעידן האינטרנט - הבחנה בין פרסום בכלי התקשורת לבין פרסום במאגרי מידע	212-220

יח. הצעות לשינוי המצב לעניין פרסום שמות צדדים

בפסקי דין 221-233

יח.1 המאמר 222-229

יח.2 הצעת החוק לשיפור המצב 230-233

יט. מהכלל אל הפרט - המקרה שבפניי - פרסום שמה

של המערערת 234-244

כ. סיכום 245-249

כא. התוצאה 250-256

א. כללי

1. בפניי ערעור, אשר נסוב, כולו, סביב בקשה אחת: מחיקת שמה של המערערת (להלן - "המערערת" או "הנאשמת") מפסק דין, בו המערערת הורשעה בעבירות משמעת, בבית הדין למשמעת של עובדי המדינה, במסגרת בד"מ ... (בפני ההרכב: עו"ד אורי כהן - מ"מ אב בית הדין יו"ר המותב; הגב' פנינה סופר - חברת המותב; מר אסף מנצורי - חבר המותב; להלן - "בית הדין המשמעתי"), ונידונה לעונשים משמעתיים, כפי שפורטו בגזר דין של אותו בית דין למשמעת, ביום ... .

2. ערעור זה, לא יעסוק בשאלת עבירות המשמעת, בהם הורשעה המערערת, שעונשה נגזר; שכן, אף אחד מהצדדים אינו חולק, לא על הכרעת הדין, ולא על גזר הדין.

3. כל שיש להכריע, הוא בשאלה אחת ויחידה: האם להותיר על כנו את הפרסום של פסק הדין, ובמיוחד גזר הדין של בית הדין המשמעתי, כולל שמה המלא של המערערת (כפי שקבע בית הדין, ובעמדתו תומכת המשיבה); או שמא, יש לקבל את הערעור, באופן שבו אורה **"לנציבות שירות המדינה להסיר את גזר הדין מאתר האינטרנט של המשיבה או לכל הפחות להסיר את שמה ואת פרטיה המזהים של המערערת מגזר הדין, המפורסם ברבים"**, כלשון סעיף 42 להודעת הערעור.

ב. העובדות

4. המערערת, ילידת ..., מועסקת ב..., ב.... (להלן גם - "המשרד"), כמנהלת שיווק, החל משנת 2004. במסגרת תפקידה, היא אחראית על צוות עובדים.

5. הנאשמת, ..., והיא המפרנסת העיקרית של המשפחה. בעבר, עד למשפט הנוכחי, לא נרשמו לה כל הערות משמעת. המערערת הינה בעלת תואר שני. היא מוערכת מאוד על ידי הממונים עליה, כמבצעת את עבודתה במקצועיות רבה.

6. ביום ..., הורשעה המערערת, על פי הודאתה, בהכרעת דין שניתנה על ידי בית הדין המשמעתי,

במסגרתו של הסדר טיעון, בעבירות משמעת, לפי סעיפים 17(1)(2)(3) ו-(4) לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963 (להלן גם - "חוק המשמעת").

7. המערערת הורשעה, כאמור, לאחר שהודתה, כי במהלך השנים ... , במועדים מסוימים, ולעיתים בתדירות של כפעמיים בחודש, להגיע למשרד, להחתיים את כרטיס הנוכחות, ולאחר מכן, במהלך שעות הצהריים לצאת לסידוריה הפרטיים, וזאת לפרק זמן של שעה וחצי; כל זאת עשתה המערערת, ללא החתמת כרטיס הנוכחות, ביציאתה מהמשרד ובחזרתה אליו, כמתחייב על פי הנהלים וההוראות.

בגין דיווחים כוזבים אלה, קיבלה הנאשמת שכר, שלא כדין, עבור שעות עבודה, אשר אותן לא ביצעה, בפועל.

8. הסדר הטיעון כלל לא רק הודאה בעובדות, אלא גם הסכמה על אמצעי המשמעת, במסגרת "הסדר טיעון סגור".

9. בית הדין המשמעתי, לאחר ששמע את נימוקי הצדדים, הסביר, בגזר דינו, מיום ... , כי מן הראוי לכבד את הסדר הטיעון, ובעקבותיו ועל פיו, הטיל על הנאשמת את אמצעי המשמעת המוסכמים הבאים:

א. נזיפה חמורה;

ב. הפקעת משכורת אחת, שתיפרע ב-10 תשלומים שווים ורצופים;

ג. הורדה בשתי דרגות, למשך 3 שנים.

ג. ההליכים ביחס לבקשת אי הפרסום

10. כחודשיים לאחר גזר הדין, ביום ... , פנתה ב"כ המערערת, עו"ד סיגל פעיל, במכתב לממונה הבכיר על המשמעת, עו"ד אסף רוזנברג, ולתובעת בתיק, עו"ד איילה הוניגמן-ליפץ, בבקשה להסיר את גזר הדין מאתר נציבות שירות המדינה. במכתבה, מסבירה עו"ד פעיל, כי מרשתה הסכימה לקחת אחריות מלאה על הנטען נגדה, כולל: העונש הכספי הכבד, וזאת, מתוך רצונה לשים את הפרשה מאחוריה, כדי להמשיך ולשרת את המשרד, נאמנה.

11. לדברי עו"ד פעיל, במכתבה הנ"ל, "גם במהלך המו"מ הובהר כי חלק מן הטעמים אשר הובילו את מרשתנו להסכים לעסקת הטיעון, הינם רצונה כי דבר קלונה לא יפורסם ברבים, וכי הנושא יירד מסדר היום" (סעיף 5 למכתב).

12. במכתב נאמר, כי גזר הדין פורסם באתר האינטרנט של נציבות שירות המדינה, תחת שמה המלא של המערערת. מופע זה מופיע ב"גוגל", מיד כשעולה שמה. בעיני כותבת המכתב,

"המדובר בעונש חמור וקיצוני נוסף, אשר משקלו מכביד פי כמה, ובכול מקרה, אינו נופל ממשקל העונשים עליהם סוכם במסגרת עסקת הטיעון" (סעיף 10 למכתב).

13. החומרה והנזק מתעצמים, כי המערערת מועסקת במשרד כמנהלת שיווק, מזה ... שנים, היא מוערכת, ונמצאת בקשרי עבודה עם גורמים רבים, מחוץ למשרד. לפיכך, "פרסום גזר הדין באתר האינטרנט של נציבות שירות המדינה, תחת שמה של מרשתי, מהווה פגיעה קשה בשמה הטוב ובמוניטין שצברה משך שנות עבודתה

הרבות, ובכלל" (סעיף 11 למכתב).

14. במישור המשפטי, מדגישה עו"ד פעיל את זכות מרשתה, במסגרת כבוד האדם ושמו הטוב, אשר **"חשובים לעיתים לאדם, כחיים עצמם, וכי הם יקרים לו לרוב יותר מכול נכס אחר"**

(סעיף 13 למכתב).

15. הבקשה היא, איפוא, להסרת הפרסום מאתר האינטרנט של הנציבות, כי רק כך ניתן להסיר את הפרסום מ"גוגל" (סעיפים 14-15 למכתב), תוך הדגשה, כי **"אין באמור כדי לפגוע בשום מקרה לא בכלל פומביות הדין, ולא בשום דבר מהותי, למעט בשמה הטוב ובכבודה של מרשתי"** (סעיף 16 למכתב).

16. לאחר שלא נענתה, פנתה עו"ד פעיל במכתב תזכורת לאותם גורמים, ביום... .

17. תשובת עו"ד אילה הוניגמן-ליפיץ, סגנית ממונה בכיר (משמעת), מיום... , היא קצרה. לדעתה, יש לפנות בעניין לבית הדין למשמעת (ולא אליה). עם זאת, היא הוסיפה וכתבה את הדברים הבאים: **"על ההליכים המשמעתיים המתנהלים בבית הדין למשמעת חל עקרון הפומביות. לפרסום שמותיהם של נאשמים בהליך משמעת נודעת חשיבות רבה, על מנת שכלל ציבור העובדים יוכל להיווכח כי מוטלות סנקציות הולמות על עובדי מדינה אשר סרחו, ועל מנת לשמור אל [צ"ל: על] אמון הציבור בשירות הציבורי ועל תדמיתו של השירות הציבורי בעיני כלל הציבור."**

18. לאור תשובה זו, הגישה המערערת בקשה לבית הדין למשמעת, כאשר הנימוקים דומים לאלה שפורטו במכתב האמור (פיסקאות 10-15 לעיל), לרבות הטענה כי **"פרסום גזר דין באתר האינטרנט, ואיזכורו ב'גוגל'/ כתוצאה מפרסומו באתר האינטרנט של הנש"מ אינו ולא יכול להיות חלק מהענישה שנגזרה על [המערערת], ואין המדובר בדבר מה הכרחי אשר אי אפשר בלעדיו"** (סעיף 12 סיפא לבקשה ולמכתב).

19. בבקשה מודגש, מעבר למכתב האמור, **"כי בעניין מהותי וחשוב זה, יש לערוך איזון בין הזכות לפרטיות ולשם הטוב של [המערערת], לבין כלל פומביות הדין, אשר עניינו, לאור העובדה שאין בגזר הדין חידוש כל שהוא, מתגמד לעומת הפגיעה הקשה [במערערת]"** (סעיף 14 לבקשה).

20. לאחר שמוזכרת הפניה לנציבות, שהפנתה את ב"כ המערערת לבית הדין המשמעת (ראה: פסקה 17 לעיל), מבקשת ב"כ המערערת, עו"ד יפעת תבור, כי בית דין יורה **"על הסרת פרסום גזר הדין בתיק נשוא בקשה זו מאתר האינטרנט של הנש"מ"** (סעיף 17 לבקשה).

21. תשובת התובעת, נציבות שירות המדינה, כפי שנכתבה ע"י עו"ד תהילה פרץ, היא כי יש לדחות את בקשת הנאשמת.

22. עמדת המדינה מתבססת, בעיקרה, על סעיף 41 לחוק המשמעת, הקובע את עקרון פומביות הדין, כאשר ב"כ התובעת חוזרת על הטענה בדבר חשיבות הפרסום, כפי שנכתבה במכתב התשובה של נציבות שירות המדינה (שצוטט לעיל, בפסקה 17).

23. כמו כן, נטען על ידי ב"כ המדינה, כי **"פרסום פסק דין, בכלל, ושמות הצדדים, בפרט, הם חלק**

מאמצעי המשמעת שנגזרים על הנאשם, ומזכות הציבור לדעת אותם (סעיף 4 רישא לתגובה). בהקשר זה, מוזכרים 2 פסקי דין של בית הדין המשמעתי, שבהם, לטענת ב"כ המדינה, הוסברה חשיבות פרסומם של פסקי הדין המשמעתיים, והרציונליים העומדים בבסיס העיקרון של פומביות הדין (סעיף 4 סיפא לתגובה).

24. בסיום תגובת המדינה נאמר, כי מדובר בדיון שהתנהל בפומבי, **"והנאשמת לא העלתה כל נימוק אשר יש בו כדי להצדיק את בקשתה ואת החריגה מעקרון פומביות הדין, וכדי להבחין בינה לבין נאשמים אחרים"** (סעיף 5 לתגובה).

ד. החלטת בית הדין למשמעת בעניין הפרסום

25. ביום ... , ניתנה החלטה בבקשה לאיסור פרסום, על ידי אב בית הדין למשמעת, אורי כהן, על בסיס הבקשה בכתב והתשובה שבכתב (כנראה, כך מסתבר, שלא היה דיון בעל פה). החלטה זו (להלן - "ההחלטה"), היא נשוא ערעור זה.

26. נקודת המוצא של הדין, כפי שנאמר בסעיף 4 להחלטה, היא זו: **"הכלל הוא כי בית המשפט מנהל את דיוניו בפומבי, כאשר עקרון פומביות הדין קבוע בסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה"**.

27. כבר בשלב זה אומר, כי אין בהחלטת בית הדין המשמעתי הסבר או אסמכתא כל שהיא לתחולתו של חוק יסוד: השפיטה - העוסק במערכת בתי המשפט "הרגילים" של המדינה - על בתי הדין המשמעתיים, הפועלים על פי חוק ספציפי, הוא: חוק המשמעת.

28. אסמכתא נוספת - המובאת מיד לאחר חוק היסוד האמור - הוא סעיף 68(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 (להלן - "חוק בתי המשפט"), ופסק דין של בית המשפט העליון, המסביר את חשיבות פומביות הדין (ע"פ 353/88, פ"ד מה(2) 444, בעמ' 450 ואילך).

29. בהחלטה מוסבר, כי הכללים האמורים הללו חלים גם על בית הדין למשמעת.

בהתאם לסעיף 41 לחוק המשמעת, בית הדין ידון בפומבי. סעיף 41(ב) לחוק המשמעת, מפרט את העילות, בהם מקיים בית הדין דיונים בדלתיים סגורות. בהחלטה מוסבר, כי על פי פסיקת בית המשפט העליון, בקשה לאיסור פרסום ולקיום דיון בדלתיים סגורות, **"הינה בבחינת חריג לכלל אשר סטייה ממנו לא תתאפשר בנקל"** (סוף עמוד 3 להחלטה).

30. גם כאשר נמצא אחד מן החריגים, מסבירה ההחלטה, כי בנסיבות אלה, נדרש בית הדין למשמעת **"לבחון את האיזון בין האינטרסים העומדים ביסוד החריג, מול אלה התומכים בפומביות הדין, הן מבחינת הנזק שיגרם לנאשם בפרסום ובין מבחינת העניין הציבורי בפרסום"** (עמוד 4 למעלה בהחלטה).

31. על בסיס שני פסקי דין שאוזכרו בהחלטה, האחד של בית המשפט העליון והאחד של בית המשפט המחוזי, שבהם הובאו העקרונות האמורים, מסקנת ההחלטה היא זו: **"לאחר איזון**

בין הערכים שהובאו לעיל, הגיע בית הדין למסקנה כי במקרה דנן הערך של פומביות הדין עדיף על זכות הנאשמת לפרטיות" (סעיף 5, עמוד 4 להחלטה).

32. בסיום ההחלטה נכתב: "זכות ערעור תוך שלושים יום, מיום שתומצא ההחלטה לצדדים".

ה. טענות המערער

33. הודעת הערעור, הוגשה לבית משפט זה, ביום 16.12.12. על פי החלטתי מיום ב אדר תשע"ג (12.2.13), הוגשו, ביום 18.4.13, עיקרי טיעון של המערער. ביום יא אייר תשע"ג (21.4.13), התקיים הדיון בפניי, שבמהלכו הוסיפו הצדדים טעונים, והתייחסו, האחד לטיעוני רעהו, ולשאלות בית המשפט.

34. לאחר הבאת העובדות וטיעוני הצדדים, מתרכז הדיון המשפטי, בהודעת הערעור, בשאלת פרסום שמה של המערער, באתר האינטרנט של המשיבה.

35. בעמי 4, סעיפים 17-21, להודעת הערעור, טענה המערער, כי זכאית היא לחסות תחת הגנת הפרטיות. לאור זאת, יש למחוק את גזר הדין בעניינה של המערער, מאתר האינטרנט של המשיבה, או - לכל הפחות - להסיר את פרטיה האישיים ממנו. היא מציינת כי הזכות לפרטיות מעוגנת בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, אשר קובע בסעיף 7(א) שבו: "כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו".

36. בהקשר זה, ציטטה המערער, את הדרך שבה ראוי לפרש את הזכות לפרטיות, מדבריו של המשנה לנשיא בית המשפט העליון - כתוארו אז - השופט אהרן ברק (בג"צ 2481/93, פ"ד מח(2) 456, 470 (1994)):

"כל אדם בישראל זכאי לפרטיות" (סעיף 7 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו) ... עתה, משניתן לה בסיס חוקתי חקוק, יש לפרשה מתוך מבט רחב'... ומתוך הבנה כי עניין לנו בהוראה הקובעת אורחות חיים. עניין לנו בניסיון אנושי החייב להתאים את עצמו למציאות חיים משתנה'... על כן יש לפרש הוראה חוקתית מתוך תפישה רחבה, ולא באופן טכני."

37. עוד טענה המערער, כי לאור חשיבותה הרבה של הזכות לפרטיות, במסגרת הגנת זכויות יסוד, ובהן פרטיותם ושמם הטוב של בעלי דין, המחוקק עמד על הצורך לאסור פרסומים, ועל כן, קבע חריגים לעקרון פומביות הדיון, בחוק בתי המשפט.

38. בעיקרי הטיעון, טענה המערער, כי אין מקום להשוואה בין עקרון פומביות הדיון לבין המקרה שבפניי. המערער אינה מעוניינת לעסוק בשאלת פומביות הדיון. לטענתה, מדובר בדרך הפרסום לגופה, באתר המשיבה, שהוא המקור לבעיה. לדברי ב"כ המערער, קיימת נגישות קלה, קלה מידי, למידע המופיע בפסק הדין. ב"כ המערער מדגישה, כי לא מדובר בבקשה להוצאת חיסיון או איסור פרסום לפסק הדין עצמו, אלא רק לשמה של מרשתה.

39. המערער הוסיפה והדגישה כי המצב העובדתי שבו המשיבה מפרסמת את פסקי הדין המשמעתיים, באתר המשיבה, גורם לכך כי מדובר בענישה חמורה יותר מאשר בהליך פלילי רגיל, שכן, בהליך פלילי, מפורסמים פסקי הדין במאגרי המידע המשפטיים, אשר הנגישות אליהם מורכבת, וכרוכה בתשלום (עיקרי טיעון, פסקאות 2-5).

40. בהמשך ובתשובה לשאלתי, במהלך הדיון בפניי (פרוטוקול מיום 21.4.13, עמ' 2, שורה 16), המערער טענה, כי יש לבית משפט זה סמכות לדון, הן בערעור והן בשאלת פרסום שמה של המערער בפסק הדין, זאת לאור פסקי הדין של בית משפט העליון: בר"ש 6442/10 (2010); בג"צ 4726/12 (2012).

41. בהודעת הערעור הנ"ל ובמהלך הדיון שהתקיים בפניי, ביום 21.4.13, חזרה וטענה המערער, כי

הערעור לא עוסק בסוגיית פומביות הדין, כפי שסוגיה זו זכתה לפרשנות גורפת במערכת המשפט כולה, קרי: המשפט האזרחי והפלילי, והדגישה כי לא מדובר בבקשה חיסיון. כמו כן, הבהירה ב"כ המערערת כי היא אינה מבקשת להיכנס בגדר חריג לכלל פומביות הדין, כפי שהוא מתבטא במערכות המשפט הרגילות. יחד עם זאת, התבקשתי על ידי ב"כ המערערת להחיל את האיזון, בין הערכים השונים, המבוצע במערכות המשפט הרגילות האזרחיות והפליליות, גם על גזר הדין של המערערת (פרוטוקול, עמ' 2, שורות 16-21).

42. בנימוקיה, הסבירה המערערת, כי נוצר מצב שבו הענישה בהליך המשמעותי, הינה ענישה מחמירה אף יותר מאשר הליך פלילי רגיל. כל זאת, מאחר ובהליך המשמעותי של עובדי המדינה, מתבצע פרסום נוסף, באתר נציבות שירות המדינה. לטענת ב"כ המערערת, עצם הפרסום של ההליך הפלילי, יש בו משום ענישה (פרוטוקול, עמ' 2, שורות 22-24).

43. המערערת הרחיבה והדגישה, כי אם היה מדובר במעביד פרטי ועובד פרטי - לא היה מקבל פסק הדין במה מיוחדת, כמו זו של ההליך בבית הדין המשמעותי של נציב שירות המדינה (שורות 24-31, עמ' 2 לפרוטוקול).

44. המערערת ציינה עוד, כי אנו נמצאים בעידן חדש בשנים האחרונות, "עידן האינטרנט". על בית המשפט ליתן את הדעת למצב שבו נגיש המידע לציבור כולו, דרך מנוע החיפוש הגדול ביותר, "גוגל" (עמוד 3 לפרוטוקול).

45. עוד טענה המערערת, כי כאשר אדם כותב את שמה של המערערת, במנוע החיפוש של "גוגל", מופיע כבר בתוצאות הראשונות, פסק הדין נגד המערערת, בבית הדין המשמעותי של עובדי המדינה, נשוא תיק זה, אשר מגולל את הפרשה, ואת מעשיה; פרסום כזה, לטענתה של ב"כ המערערת, פוגע מאוד במערערת.

46. כל זאת, לעומת פרסום פסק הדין הנ"ל במאגרי המידע המשפטיים, שמצריך מאמץ מיוחד, עד אשר יוכל אדם להיחשף לפסק הדין, שכן כניסה לאתר מחייבת מספר שלבים, כולל: תשלום כספי עבור קבלת מסמך פסק הדין. כך הוצגה, באופן חי, הטענה האמורה (פרוטוקול הדין בפניי, מיום 21.4.13, שורות 15-24, עמ' 3):

"העונש פה הוא עונש בלתי הפיך. אנו מבקשים ששמה של [המערערת] לא יופיע באתר של נציבות שירות המדינה, כך כשמי שמקיש את שמה ב'גוגל' רואה את נספח א [קרי: פסק הדין] רואה שהיא נאשמת. רואה שהיא נאשמת על ידי נציבות שירות המדינה מקיש פנימה וצרפנו את מה שהוא מקבל כל פסק הדין מולו כל אדם סקרן יכול אם כך להיחשף לכל ההליך כולו שהיה בנציבות שירות המדינה זאת להבדיל... אם פסק הדין מפורסם ב'נבו'. ממילא, כלל פומביות הדין מקיים כפי שמקובל לגבי נאשמים חמורים יותר. כלומר [המערערת] קיבלה עונש כפול ומכופל. זה לא פומביות הדין כי פומביות הדין, מספיק שמופיע ב'נבו'. כאן מענישים אותה פעמיים. לא מספיק שזה מופיע ב'נבו', אלא כל פסק הדין מופיע בעוד מקום, כשהכל חשוף ללא שלוש הקשות

של גורם המבקש, לדעת מה הם פסקי הדין [שהמערערת] מעורבת בהם. שכלל פומביות הדין מבוצע ומקויים...".

47. כמו כן, הוסיפה המערערת וטענה, כי גם המשיבה לא ראתה חשיבות בפרסום פסק הדין, בכלל, ושמה של המערערת, בפרט, מאחר והמשיבה לא מצאה לנכון לתת לפסק הדין, במה מיוחדת, כנהוג במקרים מעין אלו (הפרוטוקול הנ"ל, עמ' 4, שורות 1-5).

48. בהמשך לטענותיה, העלתה המערערת את העובדה, כי הינה מועסקת בתחום השיווק, ועוד בתפקיד בכיר, ולמעשה, היא "**הפנים של ...**". בכך ששמה מופיע בהקשר שלילי, נוצר מצב אבסורדי, שבו המדינה אשר תבעה את המערערת, גם בוחרת להמשיך להעסיק אותה, כאחראית השיווק של ...; אך המערערת מתקשה מאוד לבצע את עבודתה כראוי, בשל הפרסום השלילי של שמה, כאמור לעיל.

49. המערערת טענה עוד, כי הפרסום מהווה עונש נוסף, מעבר למה שהוסכם במסגרת הסדר הטיעון בין הצדדים (פרוטוקול, עמי 6, שורות 12-30).

50. בסיכום הודעת הערעור הנ"ל, נימקה ב"כ המערערת את הנזקים אשר נגרמו למערערת מפרסום פסק הדין (עמי 6, סעיף 29, להודעת הערעור):

"הנזקים אשר יגרמו למערערת עם פרסום פסק הדין ברבים צפויים ברמה גבוהה של וודאות, לפגוע באופן לא מידתי במערערת. כמפורט לעיל, המערערת מועסקת בתפקיד מנהלת שיווק ב.... במסגרת תפקידה, חשופה המערערת לקשרי עבודה ענפים עם גורמים רבים, במקום עבודתה ומחוצה לו, והיא תלויה בהם, לשם הצלחה בתפקידה והגשמתו על הצד הטוב ביותר. פרסום גזר הדין באתר האינטרנט של נציבות שירות המדינה הינו, אם כך, עונש חמור וקיצוני נוסף על גזר הדין, מקום בו המערערת זקוקה באופן מהותי ובלתי נפרד מתפקידה, לשמה הטוב ולמוניטין אשר צברה במשך שנות עבודה רבות".

ו. טענות המשיבה

51. המשיבה טענה, בעיקרי טיעון מטעמה, אשר התקבלו בבית משפט זה, ביום 7.4.13, כי הפסיקה בעניין הפרסום - ברורה. רק משנתקיימו נסיבות חריגות ויוצאות דופן, אזי ניתן לערוך את האיזון בין העיקרון של פומביות הדין לבין האינטרס של הנאשם. ככלל, יש לפרסם את שמו של אדם שהורשע.

על בסיס מצב משפטי זה, טוענת ב"כ המשיבה, כי החלטתו נשוא הערעור של בית הדין המשמעתי, היא ראויה ונכונה, מבוססת מבחינה משפטית, ועולה בקנה אחד עם החוק והפסיקה. משכך, אין מקום, לטענת המשיבה, להתערב בהחלטה זו (ראה: פסיקאות 1-6 לעיקרי הטיעון של המשיבה).

52. המשיבה, בעיקרי הטיעון, בפסיקה 7, טענה עוד, כי פרסום גזר הדין, בכלל, ושם הנאשם, בפרט, הם חלק מאמצעי המשמעת שנגזרים על הנאשם, ומן הזכות של הציבור לדעת אותם; לעניין זה מוזכרים שני פסקי דין של בית הדין למשמעת: בד"מ 24/12 (2012); בד"מ 81/09 (2009).

53. המשיבה הציגה חקיקה ופסיקה רלבנטית למקרה, ואשר לטענתה מוכיחים כי אין צידוק לאיסור פרסום שמה של המערערת (עיקרי הטיעון הנ"ל, בפסיקאות 2-6):

"עקרון פומביות הדין הוא עקרון יסוד של כל משטר דמוקרטי. העיקרון קבוע בסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה, ובה לידי ביטוי גם בסעיף 68(א) לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984 וכן בסעיף 41 לחוק המשמעת...בית המשפט העליון כבר קבע כי האפשרות שמא בהליך משפטי תיפגע פרטיותו של אדם, היא כשלעצמה, אינה מספקת כדי להורות על סגירת הדלתיים... לפיכך, ככל שהמערערת מבקשת להימנע מפרסום פסק הדין בעניינה היה עליה להצביע על אינטרס לגיטימי מיוחד הנובע מהפגיעה בפרטיותה, אשר יש בו כדי לגבור על האינטרס הציבורי שבעקרון הפומביות, מעבר לפגיעה בשמה הטוב של המערערת בעקבות הפרסום ואשר מייחד אותה משאר הנאשמים בעבירות דומות, שהרי הכלל הוא פומביות הדין, וסגירת

הדלתיים - הינה החריג. המשיבה תטען כי המערערת בענייננו לא הפנתה לאינטרס או מנומק כאמור ולא הראתה מדוע מתקיימים חריגים אלו בעניינה".

54. לטענת המשיבה, בפסקה 7 לעיקרי הטיעון מטעמה, לפרסום פסקי דין של בית הדין למשמעת, יש תפקיד משמעותי בשמירה על אמון הציבור בעובדי המדינה, על שמו הטוב של השירות הציבורי, רמתו ותדמיתו. כדי להגשים את מטרות הדין המשמעותי, יש חשיבות להפצה, רחבה ככל שניתן, של פסקי הדין המשמעותיים, הן משום שהצדק צריך שייראה ולא רק שיעשה, והן כדי שהציבור יוכל להיווכח שמוטלים סנקציות הולמות לעובדי מדינה, אשר כשלו. לפיכך, בוודאי שאין לסייג פרסום זה ללא טעם ראוי, ומבלי כל נימוק.
55. בדיון שהתקיים בפניי, ביום 21.4.13, טענה ב"כ המשיבה, כי ישנם מבחנים אשר קבועים בפסקה, מתי יש לפרסם שם של נאשם, ומתי יש לאסור פרסום שכזה, והם אלו שצריכים לחול גם במקרה הזה. לטענת המשיבה, ב"כ המערערת לא הציגה טיעון המצדיק את איסור פרסום שמה של המערערת (פרוטוקול, עמי 4, שורות 17-21).
56. בנוסף, טענה המשיבה בדיון בפניי, כי צריך לעשות הבחנה בין התכליות של הדין המשמעותי לתכליות של הדין הפלילי. לטענתה, בדין המשמעותי, הפרסום של גזר הדין, לרבות: הפרטים האישיים של הנאשם, הם חלק מאמצעי המשמעת, וכי כל התכלית של הדין המשמעותי היא להרתיע (פרוטוקול, עמי 4, שורות 22-24).
57. אשר לשאלת המשך העסקתה של המערערת, והפרסום השלילי של פסק הדין בעניינה, במקביל, חלקה ב"כ המשיבה על עמדת המערערת, וטענה כי אין מקום לקבל את הגישה לפיה, מי שהורשע בדין משמעותי ונותר עובד מדינה, לא ניתן יהיה לפרסם לגביו את פסק הדין. לטענת המשיבה, עמדה זו - אם הייתה מתקבלת - פוגעת בפומביות הדין. המשיבה הוסיפה, כי ההבחנה בין מי שפוטר למי שלא פוטר, איננה נכונה, וכי התכליות של הדין המשמעותי מדברות על שמירה של אמון הציבור בשירות המדינה. למדינה חשוב שיש עובדי מדינה שסרחו ונענשו, ויש מקום שיישארו להיות עובדי מדינה. ברוב התיקים, נציבות שירות המדינה לא מבקשת פיטורין, וההבחנה בין מי שפוטר לבין מי שלא פוטר, אינה מתיישבת עם החוק (פרוטוקול, עמי 4, שורות 25-30).
58. לענין חשיבותו של פסק הדין, והעובדה כי לא פורסם באופן מיוחד, ציינה המשיבה כי החוזר שמופץ פעם בחודש בקרב עובדי המדינה, עוסק בפסקי דין חשובים וחריגים, ואין מדובר בכלל הפסקה. על כל פנים, אין בכך כדי לגרוע מזכותה של נציבות שירות המדינה לפרסם באתר שלה את כלל פסקי הדין המשמעותיים (עמוד 5 לפרוטוקול).
59. המשיבה טענה, כי לא הובא מומחה מחשבים, שקבע שהאתר של נציבות שירות המדינה הוא בעייתי, וכי רק כשמפרסמים פסקי דין, הם חשופים לעיני כל. לדברי המשיבה לא ברור, מה הטעם המיוחד שבגינו מגיע למערערת להיות שונה מכל המורשעים האחרים בדין המשמעותי.
60. המשיבה רואה בבקשה להסרת שמה של המערערת, כשאלה עקרונית, שלא נבחנה עד היום. לאור זאת, המדינה איננה יכולה להסכים להסדרים כלשהם, שיחולו רק בעניינה של המערערת, ולחרוג מעקרון פומביות הדין, ומהכלל של פרסום כל פסקי הדין של בית הדין המשמעותי.
- בהיעדר כל נימוק, היענות לבקשה, תהווה הפליה בין כל עובדי המדינה (עמ' 5 לפרוטוקול).
61. לטענת המשיבה, ההנחה שנאשמים במשפט פלילי הפרסום שלהם מוגבל ופסקי הדין של משפט פלילי מפורסמים רק ב"תקדין" וב"נבו", הינה שגויה, מאחר ופסק הדין מפורסם באופן תמידי, בכל מקום; מרגע שפסק הדין

הוא גלוי, ניתן לפרסם אותו בעיתון ובאינטרנט.

62. לעניין ההבחנה בין מחיקת רישום פלילי לבין המצב הקיים בדין המשמעתי, הבהירה ב"כ המדינה, כי ישנו נוהל מחיקת הליכים בדין המשמעתי שקובע, כמו ברישום הפלילי, מחיקה לאחר שבע עשרה שנה, בתנאי שלא בוצעה עבירה נוספת. כל זאת, כמו ברישום הפלילי. לפיכך, לדעתה של ב"כ המשיבה, אין הפלייה לרעה של המערערת לעומת נאשמים אחרים במשפטים פליליים.

דין

ז. כללי

63. בסוגיה שבפניי, קיימים מספר מעגלים, שאינם תלויים האחד בשני, אם כי יש קשר ביניהם.

64. אדון במעגלים אלה:

א. השאלה העקרונית - פרסום שמות של בעלי דין ועדים, בפסקי דין, בכלל, לרבות: ההבחנה בין פסק דין פלילי לפסקי דין אזרחיים ופסקי דין בתחום דיני המשפחה.

ב. במסגרת זו, וכרקע, תוצג עמדת המשפט העברי, הן בשל חשיבותה כשיטת משפט הפועלת אלפי שנים, והן בשל הרלבנטיות שלה למשפט מדינת ישראל לאור החובה להקפיד על שמירת ערכי היהודים של המדינה, כקבוע בחוק היסוד: כבוד האדם וחירותו.

ג. פרסום שם נאשם, בהליך משמעתי (והאם יש להבחין בין מי שהורשע לבין מי שיצא זכאי בדינו).

ד. האם המצב המשפטי השתנה, לאחר חקיקתו של חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, תשמ"א-1981?

ה. מהן ההשלכות של חוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981, שנחקק באותה שנה?

ו. מהי ההשפעה על הפרסום של שמות הצדדים (והעדים) בעידן האינטרנט?

ז. פרסום שמה של המערערת, במקרה הספציפי אשר בפניי.

65. אקדים ואומר, כי הגעתי למסקנה שיש להיענות לבקשת המערערת, במקרה הספציפי שבפניי, לאור נתוניו. מבחינה זו, המעגל האחרון, "ייסגר" לטובתה של המערערת.

66. לגבי המעגלים הראשונים, תוצג עמדתי, גם אם יודע אני כי קיימות גישות שונות ביחס לכל אחד מן המעגלים שתוארו לעיל.

67. אך, ראיתי לנכון להביא, בצורה מסודרת, תוך השוואה למשפט העברי, את התזה המעדיפה את אי פרסום שמות של צדדים, על פני פרסומם.

68. מכוח הטיעונים שאציג, ייקל להבין, ביתר עוז, את עמדתי ביחס למעגל האחרון.

69. נראה לי כי גם אלה שיחלקו על עמדותיי באשר למעגלים הראשונים, כולם או חלקם, יוכלו להסכים

לתוצאה, ככל שהיא נוגעת לנסיבות המיוחדות של המערערת, כפי שעולה מן הנתונים שהוצגו לעיל, ומן הניתוח שיפורט בדיון במעגל האחרון.

ח. פומביות הדיון ופרסום שמות בעלי הדין - השווה והשונה

70. פומביות הדיון, הינו ערך עליון וחשוב במדינת ישראל, בכלל, ובמערכת המשפט, בפרט.
71. שקיפות ההליך השיפוטי זכתה למעמד חוקתי, כחלק מזכויות היסוד, בסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה.
72. סעיף זה, המצוי בפרק "הוראות יסוד" וכותרת השוליים שלו, היא "פומביות הדיון", קובע לאמור:
- "בית המשפט ידון בפומבי, אולם עוד נקבע אחרת או אם בית המשפט הורה אחרת לפי חוק".**
73. אציין כבר עתה, כי עקרון פומביות הדיון, אינו עוסק בשאלה אשר בפניי, שכן הדיון בעניינה של המערערת - דהיינו, בלשון כותרת השוליים "פומביות הדיון" - אכן התנהל בפומבי, ודיון זה, תם ונשלם.
74. גם אם אין עוררין על החובה והזכות החברתית לפומביותו של הדיון בהליכים המשפטיים, שבמקרה שבפניי לא נפגע הערך של פומביות הדיון, מאחר, וכאמור, תם הדיון, לכולי עלמא.
75. ההכרעה בדבר פרסום שמו של אדם כאחד מהצדדים של פסק דין (ושאלה דומה יכולה לחול גם על שמו של עד, המוזכר בפסק הדיון), או אי פרסומם של אותם שמות, אינה נובעת בהכרח מהכלל בדבר פומביות הדיון, שכן הדיון בבית המשפט, כאמור, הסתיים.
76. הסוגיה שעומדת לפניי להכרעה, מתרכזת בעיקר בערכים הקשורים לנגישות הציבור למידע וחופש המידע, לאורך ימים ושנים, שכן ה"דיון" המשפטי בתיק, כבר הסתיים, וכאמור, דיון זה נערך "פומבי", כדרישת חוק יסוד: השפיטה.
77. בטרם אעבור לניתוח המשפט הישראלי, הן בחקיקה והן בפסיקה, בשאלות שתארת, ועל פי המעגלים שהובאו לעיל, רואה אני לנכון להקדיש את הפרק הבא בדיון, רחב מעט, בשאלות הללו, כפי שהן באות לידי ביטוי במשפט העברי.

ט. המשפט העברי

ט.1 כללי

78. מקובלנו, כי דרך העיון בשאלה המשפטית בתחום המשפט העברי, מתחילה במקרא, וממנו עוברים אנו למקורות חז"ל (המשנה והתלמוד), והספרות הבתר תלמודית, לענפיה השונים (אין כאן המקום להאריך; כך נהג, למשל, פרופ' מנחם אלון בספרו, חירות הפרט בדרכי גביית חוב למשפט העברי, שיצא לאור מחדש במהדורה מורחבת ומעודכנת, תחת הכותרת, כבוד האדם וחירותו בדרכי ההוצאה לפועל: ערכיה של מדינה יהודית ודמוקרטיה (הוצאת מאגנס, ירושלים, תש"ס); וביתר פירוט, ניתן למצוא הסברים והדגמות של דרך עיון זו, בספרו המונומנטלי של פרופ' מנחם אלון, המשפט העברי: תולדותיו, מקורותיו, עקרונותיו (הוצאת מגנס, ירושלים, מהדורה שלישית, תשמ"ח), על פי המפתח, ערך "משפט עברי", תת ערך "מחקרו ולימודו", בכרך ג, שם, בעמי 1956 (להלן - "אלון, המשפט

העברי").

ט.2 מקרא

ט.1.2 סיפורי התורה

79. בסיפורי התורה, בספר בראשית, מובאים תיאורים של "הליכים משפטיים" שונים, אשר בהם מוזכרים שמות "הנאשמים".

כך הוא, מטבע הדברים, כאשר לא היו בעולם, אלא אלה, כאשר מדובר במשפט הראשון כנגד אדם, חווה והנחש (ספר בראשית, פרק ג, פסוקים ט-כא).

ראוי לציין כי גם בספרות ההלכתית (שו"ת הרמ"א, סימן קח), זכות הטיעון של הנאשם, כחלק מכללי הצדק הטבעי, מקורה באותו משפט ראשון שבו נתן הקדוש ברוך הוא, השופט, את האפשרות לאדם ולחווה להשמיע את מלוא טיעוניהם ותשובותיהם, בטרם יחרוץ את הדין. הדבר בא לידי ביטוי גם בפסיקת בית המשפט העליון; ראה: למשל, את דברי השופט - כתוארו אז - ד"ר משה זילברג, בבג"צ 3/58, פ"ד יב 1493, בעמי 1051, שם הוא מכנה את הזכות במילים **"ישמע האידך גיסא"**; וראה גם את דברי המשנה לנשיא השופט מנחם אלון בבג"צ 4112/90 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' אלוף פיקוד הדרום פ"ד מד(4) 626, בעמי 637-638; פסק הדין של שבעה שופטי בית המשפט העליון בראשות הנשיא השופט מאיר שמגר, בבג"צ 5793/92 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר הבטחון פ"ד מז(1) 267, בעמי 282-283.

80. גם המשפט השני בתורה, שבו הנאשם היה קין, שרצח את אחיו הבל, הוזכר, כמובן, שמו של הנאשם, קין (ספר בראשית, פרק ד, פסוקים ט-טו).

81. כמעט בכל הסיפורים בספר בראשית, גם כאשר מדובר בעבירות פליליות, או בהתנהגות בלתי נאותה, מוזכרים השמות של המבצעים.

אביא להלן מספר דוגמאות:

גניבת הברכה על ידי יעקב מאביו יצחק, תוך התחזות לעשו (ספר בראשית, פרק כז, פסוקים ו-כט);

גניבת התרפים על ידי רחל, מאביה לבן (ספר בראשית, פרק לא, פסוקים יט, לב-לה); המעשה של הריגת אנשי שכם, לאחר שנשיא הארץ, שכם בן חמור, שכב עם דינה ועינה אותה, יוחס לאנשים מוגדרים, דהיינו: שמעון ולוי, בני יעקב, אחי דינה (ספר בראשית, פרק לד, פסוק כה ואילך).

82. בפרשת מכירת יוסף, מוזכרים בשמם אותם שני אחים שניסו להציל את יוסף: ראובן (ספר בראשית, פרק לז, פסוק כב ו-כט), ויהודה (שם, פסוק כו).

לעומת זאת, היוזמים להרוג את יוסף, על פי לשון המקרא, לא מצוינים שמותיהם (בראשית, פרק לז, פסוקים יט-כ):

ויאמרו איש אל אחיו הנה בעל החלמות הלזה א: ועמה לכו ונהרגו ונשלכו באחד ההברות ואמרנו וחייה רעה אכלתהו ונראה ממה יהיו חלמתינו:

83. חז"ל, בפרשנותם, לא שמרו שמות אלה בסוד, אלא ייחסו דברים אלה ("לכו ונהרגו ונשלכו באחד דוברות") לשמעון וללוי, הן מבחינה לשונית והן מבחינה תוכנית.

כך מוסבר הדבר במדרש, הכולל גם התייחסות לסיפורים נוספים על שני אחים אלה, שמעון ולוי (בראשית רבה, מהדורת תיאודור אלבק, פרשת ויחי, פרשה צז):

"שמעון ולוי אחים" [ספר בראשית, פרק מט, פסוק ה; חלק מברכת יעקב לילדיו]. וכולם אינן אחים? אלא, אחים הן בעצה. נטלו הם עצה על שכם, והרגום, שנאמר [ספר בראשית, פרק לד, פסוק כה]: 'ויקחו שני בני יעקב שמעון ולוי'. והם נטלו עצה על יוסף, ובקשו להורגו, שנאמר [שם, פרק לז פסוקים יט-כ; מצוטט בפסקה 82 לעיל]: 'ויאמרו איש אל אחיו וגו' ועמה לכו ונהרגו'. ומי הם?

אם תאמר: ראובן, הרי ראובן ביקש להצילו, שנאמר [שם, פרק לז פסוק כא]: 'וישמע ראובן ויצלהו'.

ואם יהודה, הרי כבר נאמר [שם, פרק לז, פסוק כו]: 'ויאמר יהודה אל אחיו ממה בצע? גי נהרג את אחינו'.

ואם תאמר, בני השפחות, והרי כבר נאמר [שם פרק לז, פסוק ב]: 'והוא נער את בני

בלהה'.

אלא מי הם 'ויאמרו איש אל אחיו'?

זה שמעון ולוי, דכתיב בהו [שנכתב עליהם בספר בראשית, פרק מט, פסוק ה]: 'גלי חמס מכרתיהם'. וכיון שבאו למצרים, אמר יוסף: אם אני מניח במקום אחד, נוטלין עצה עלי, ומחריבין את כרך מצרים. לפיכך, הפריש שמעון מלוי, שנאמר [שם, פרק מב, פסוק כד]: 'ויקח מאמם את שמעון'. וכיון שהפרישו, נעשה לוי יחידי, שנאמר [שם פרק מב, פסוק כז]: 'ויפמח האחד את שקו'. וכי אחד היה, והלא כבר נאמר [שם, פרק מב, פסוק לה]: 'ויהי הם מריקים שקיהם'. אלא, האחד זה לוי, שנעשה יחידי, ותשש כוחו באותה שעה. לכך נאמר [שם, פרק מט, פסוק ה]: 'שבמעון ולוי אחים'."

84. ייתכן, כי בכוונת מכוון, המקרא לא גילה לקורא את שמות היוזמים של מכירת יוסף, כדי שבמורשת ההיסטורית תישאר לנו בתודעה, כי יוסף נמכר על ידי כל עשרת אחיו, ללא תלות בשאלה, מי מבין האחים (השבטים) הוא "היוזם", ומי "הנגרר".

אכן, התורה מגלה את שמות האחים, שניסו לחלץ את יוסף (ראובן ויהודה); אך, מי שקורא את הסיפור במלואו, מגלה, שלבסוף, הם לא הצליחו במשימתם זו, ויוסף נמכר לעבד, והיה שנים רבות, כעבד, במצרים.

בספרות היהודית, מוצגת מכירת יוסף כעבירה קולקטיבית של כל עם ישראל, עד כדי כך שגזירת הרוגי מלכות על ידי הרומים, מסופרת במקורות, כיוזמת המלך הרומי להענשת עם ישראל על מכירת יוסף. ראה: אוצר המדרשים, מהדורת אייזנשטיין, עשרה הרוגי מלכות. משם, התגלגל הדבר ומופיע בתפילת מוסף של יום הכיפורים, בחזרת הש"ץ, בפיוט הידוע על פי המילים המופיעות בתחילתו "אלה אזכרה" [יש הקושרים את עשרת הרוגי מלכות, שהם כנגד עשרת השבטים שמכרו את יוסף, אף שאליבא דאמת היו תשעה שבטים, אלא ששיתפו את הקדוש ברוך הוא עמהם].

85. מול גישת המקרא, חז"ל רצו לדייק ולמצוא עד כמה שניתן, מבחינה פרשנית, מי עשה מה, כאשר המקרא מכסה.

בהמשך, אראה, כי שתי הגישות הללו, באו לידי ביטוי גם ביחס לפרסום שמו של מבצע עבירה, שנידון לעונש מוות (ראה: פסקה 92 להלן).

86. אעיין בכמה סיפורים או אירועים בספרי התורה, שבהם עלה השאלה, היש מקום לפרסם או להסתיר את שם הגיבורים או העבריין/נים.

87. בספר שמות, כאשר מתוארים שני המעשים הראשונים, אשר ביצע משה, במצרים, בצעירותו, לא מופיעים שמותיהם של המעורבים, פרט, כמובן, לשמו של משה (ספר שמות, פרק ב, פסוקים יא-טו):

"ויהי: ימים ההם ויגדל משה ויצא אל אחיו וירא: סבלתם וירא איש מצרי מפה איש עברי מאחיו: ויפן פה וכה וירא פי אין איש ויך את הפצרי ויטמנהו:: חול: ויצא פיום השני והנה שני אנשים עברים נצים ויאמר לרשע לפזה תפה. רעך: ויאמר כמי שמך לאיש שר ושפט עלינו הלהרגני אמה אכזר פאשר הרגמ את המצרי ויירא משה ויאמר אכן נודע הדבר: וישמע פרעה את הדבר ה-ה ויבלש להרג את משה ויברח משה מפני פרעה וישב: ארץ מדין וישב על הפאר".

88. חז"ל, ובעקבותיהם רש"י, גילו לנו כי אותם שני אנשים עברים ניצים, הם דתן ואבירם (רש"י, שם, פסוק יג), שהם אלה שהותירו מן המן, והצטרפו לקורח במרד נגד משה (ספר במדבר, פרק טז, פסוק א).

כאשר סיפר משה, בספר דברים, את תולדות האירועים החשובים במדבר, בנאומו לדור הבנים, הוא מבליט ומזכיר רק את דתן ואבירם, ואינו מזכיר כלל את קורח (ספר דברים, פרק יא, פסוק ו): **"ואשר עשה לדתו ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ומבלעם את במיהם ואת אהליהם ואת? היליקום אשר ברגליהם בקרב? ל ישראל".** גם בספר תהילים, כאשר מסופרת הפרשה האמורה, המיקוד הוא בדתן ואבירם (ספר תהילים, פרק קו, פסוק יז): **"מפמח ארץ ומבלע? תן ומכס על עדת אבירם".** וראה על דתן ואבירם, במפורט, בספרו של הרב מרדכי אלון, תכלת מרדכי, ספר במדבר (בית-אל, התשס"ח), עמ' 109-116. ואין כאן המקום להאריך.

89. בספר ויקרא, מסופר על העמדתו לדין של המגדף (ספר ויקרא, פרק כד, פסוקים י-יד):

"ויצא בן אשה ישראלית והוא בן איש מצרי בתוך בני ישראל וינצו במחנה בן הישראלית ואיש הישראלי: ויקב בן האשה הישראלית את השם ויקלל ויביאו אתו אל משה ושם אמו שלמית בת? ברי למטה דין: ויניחהו במשמר לפרש להם על נפי ה': וידבר ה' אל משה לאמר: הוצא את המקלל אל מחוץ למחנה וסמכו כל השמעים את ידיהם על ראשו ורגמו אתו כל העדה".

90. מי היה אותו מקלל?

על כך משיב הרב חיים בן עטר (מרוקו, 1696 - ירושלים, 1743), בחיבורו הפרשני על התורה (אור החיים, ויקרא, פרק כד, פסוק י):

" ואיש הישראלי'. טעם שלא הוזכר שמו? אולי שלא רצה להזכירו, משום שעל ידו היה הדבר שנקב בן הישראלית את השם, ומגלגלין וכו' [מגלגלים זכות על ידי זכאי וחובה על ידי חייב]. ואין הקדוש ברוך הוא חפץ לגנות אדם. ומה גם, בתורה שנשאר הרושם לעולם ועד". ברוח דומה כתב הרב מנשה קליין הקטן (1925-2012), שו"ת משנה הלכות, חלק יא, סימן תקכט: **"ואין הקדוש ברוך הוא מבזה אפילו לרשעים"** (וראה גם את הדיון בתשובה הנ"ל, מדוע הוזכרה שם אימו).

ראה על כך גם את דברי פרופ' נחום רקובר, ההגנה על צנעת הפרט (מורשת המשפט בישראל, ירושלים, תשס"ו-2006), בעמ' 25 (להלן - "רקובר, צנעת הפרט").

91. דוגמא נוספת, המופיעה בתורה, שבה הועמד לדין אדם, ונדון לעונש מוות, היא פרשת מקושש העצים בשבת (בספר במדבר, פרק טו, פסוקים לב-לו):

"ויהיו בני ישראל פפ>ד:ר -וימצאו איש מקושש עצים: יום השפת: ויקריבו אתו ה?צאים אתו מקושש עצים אל מששה ואל *הרן ואל פל העדה: ויניחו אתו :שמר פי לא פלש ממה יעשה לו: ויאמר ה' אל משה מות יומת האיש רגום אתו באבנים פל העדה מחוץ לחנה: ויביאו אתו פל העדה אל מחוץ לפחנה -רומו אתו :אבנים וימת פאשר צוה ה' את מששה".

92. כפי שרואים אנו, התורה אינה נוקבת את שמו של מקושש העצים. ברם, בתלמוד הבבלי, מצאנו את הדברים הבאים (מסכת שבת, דף צו, עמי ב):

"תנו רבנן [שנו רבותנו בבבלי]: מקושש - זה צלפחד. וכן הוא אומר [במדבר, פרק טו, פסוק לב]: 'ויהיו בני ישראל פפ>דפר דימצאו איש מקושש עצים: יום השפת', ולהלן הוא אומר [במדבר, פרק כז, פסוק ג]: 'אבינו מת :?ר: והוא לא והיה פתוך העדה הנועדים על ה' :עדת קלח פי בחטאו מת ובנים לא והיו לו; מה להלן צלפחד, אף כאן צלפחד, דברי רבי עקיבא.

אמר לו רבי יהודה בן בתירא: עקיבא, בין כך ובין כך אתה עתיד ליתן את הדין. אם כדברייך, התורה כיסתו ואתה מגלה אותו?! ואם לאו - אתה מוציא לעז על אותו צדיק".

93. אין כאן המקום להאריך, האם גזירה שווה זו של המילה "?:ר", מתאימה לנתונים (השווה: ספרי זוטא, במדבר, פרק טו, פסוק לב, המסביר מדוע לדעת רבי שמעון ההיקש אינו מתיישב עם הכרונולוגיה ההיסטורית, שכן פרשת המקושש הייתה בשנה הראשונה לצאת בני ישראל ממצרים ואילו צלפחד מת בשנה הארבעים).

יש אחרים שלומדים את הגזירה שווה מכוח גימטריה של מילים (ראה: דעת זקנים מבעלי התוספות, ופירוש הרא"ש, על הפסוק הנ"ל).

יש המצמצמים את הזיהוי לכך שמדובר באדם מבית יוסף (תרגום יונתן, וכן כתר יונתן על הפסוק הנ"ל).

94. בכל מקרה, המחלוקת בין רבי עקיבא לרבי יהודה בן בתירא, משקפת את הדילמה בה אנו עוסקים: האם יש צורך לבדוק היטב מיהו האדם אשר עליו חל הפסוק ומסופר הסיפור, כדי להגיע לחקר האמת (שיטת רבי עקיבא); או שניתן "לסמוך" על הפסוק,

שבחר לנקוט לשון כללית - **"וימצאו איש"**, ומכאן, שבחר לכסות את שמו, ועל כן, אין זה מן הראוי שחז"ל יגלו את שמו, ויוציאו **"לעז על אותו צדיק"**. תורה תמימה מנסה להסביר את שיטת רבי עקיבא, בכך שמקושש העצים לא היה עבריין. נהפוך הוא! המקושש ביצע את המעשה בכוונה - **"לשם שמים נתכוון"** - כדי שבני ישראל יידעו שעדיין יש חובה לקיים את המצוות, גם לאחר גזירת מעשה המרגלים (תורה תמימה על הפסוק שם, סעיף צט).

ברוח דומה, כותב ד"ר איתמר ורהפטיג, צנעת אדם - הזכות לפרטיות לאור ההלכה (מכון משפטי ארץ, עפרה, תשס"ט-2009), בעמ' 252, ובמקורות המוזכרים בהערה 108 (להלן - "ורהפטיג, צנעת אדם"). ד"ר איתמר ורהפטיג, מוסיף וכותב כדלקמן (שם):

"ומאבי מו"ר זצ"ל, בשם אביו הרב ירוחם אשר ורהפטיג זצ"ל, שמעתי שר' עקיבא רצה ללמד זכות על עם ישראל, משום שעד כה חשבנו שהיו שני חוטאים: המקושש וצלפחד (בחסאו מת'), ובא ר' עקיבא והפחית את מספר החוטאים לאחד".

פרופ' נחום רקובר, צנעת הפרט, עמ' 26-27 (בהערה 36, שתחילתה בעמוד 25), מזכיר את דברי הרב אברהם יצחק הכהן קוק ז"ל (עין איה, שבת, שם, אות ב), הקושר בין עמדת רבי עקיבא לעניו שלפניו לבין גישתו הכללית ביחס למדרשי התורה.

95. בספר במדבר, בתיאור תחילת פרשת קורח, מופיע שמו המלא של המורד, קורח, כולל: שמם של אביו וסבו, ואף סב סבו. כלשון הפסוק, (ספר במדבר, פרק טז, פסוק א): **"ויקח קלח בן יצהר בן קהת בן לוי".**

שרשרת הדורות, נעצרת בלוי, ואינה מגיעה לאביו של לוי, הוא יעקב אבינו. וכך מסביר רש"י את הדבר (רש"י, במדבר, פרק טז, פסוק א, ד"ה בן יצהר):

" בן יצהר בן קהת בן לוי - ולא הזכיר בן יעקב, שביקש רחמים על עצמו, שלא ייזכר שמו על מחלוקתם, שנאמר [ספר בראשית, פרק מט, פסוק ו]: 'בקהלם אל מחד? בדי'. והיכן נזכר שמו על קרח? בהתייחסם על הדוכן בדברי הימים, [ספר דברי הימים, חלק א, פרק ו, פסוקים כב-כג]: 'בן אביסף בן קלח בן יצהר בן קהת בן לוי בן ישראל' ".

96. דבר אחד, ככל שהדבר נוגע לסוגיית הפרסום שבפניו, מטריד בסיפור האמור, והוא: עניינו של און בן פלת בן ראובן. בעוד שהוא מוזכר בתורה כאחד מראשי המורדים, בפרק טז פסוק א, **"ויקח קלח בן יצהר בן קהת בן לוי ודתן ואבירם בני אליאב ואון בן פלת בני ראובן"**, יחד עם קורח, ויחד עם דתן ואבירם (עליהם ראה בפסוקה 88 לעיל), הרי שבפועל, כאשר הגיע עת "המבחן", הוא לא המשיך במרד, לא התייצב מול משה, ועל כן, לא נענש, כעולה מהמשך הפרשה (ראה: פסוקים כד, כה, כז, שם, לא מוזכר און בן פלת, אלא מוזכרים רק האחרים). כך מסביר את הדברים, המדרש (פסיקתא זוטרתא, לקח טוב, במדבר, פרשת קורח): **אמר רב: און בן פלת - אשתו הצילתו. אמרה לו: 'מה איכפת לך, אי משה רב - אתה תלמיד; אי קרח רב - אתה תלמיד'. א"ל [אמר און בן פלת לאשתו]: 'ומה אעשה, כבר נמנית עמהם, ואיני יכול לפרוש'.**

אמרה לו: 'אני אצילך'.

השקתו יין, וישן לו על המטה. וישבה לה על פתח חצרה, וסתרה את שערה, והיתה סורקת את ראשה. אמרה: **כתיב [ספר במדבר, פרק טז, פסוק ג]: 'פי כל העדה פכם קדשים ובתוכם ה', וכן היה. שכיון שבא אחד מהם לשאול על און, היה רואה את האשה פרועת ראש, וחוזר לאחוריו. בין כך ובין כך - ניצל.**

ועליה אמר שלמה [ספר משלי, פרק יד, פסוק א]: 'י חכמות נשים ^נתה ביתה' - זו אשת און בן פלת; 'ואולת ידה תהרסנו' [שם] - זו אשת קרח, שהיסיתו למרוד במשה".

97. שמא, דווקא בשל מדרש זה, ניתן להבין את ציון השמות המלא, גם של מי שלבסוף לא עבר את העבירה של המרד במשה רבינו - הוא און בן פלת.

במילים אחרות, כדי להבליט את השוני בין און בן פלת, מצד אחד, לבין קורח, מצד שני, וליתר דיוק, כדי להדגיש את ההבדל בין עוצמת נשותיהם, הזכיר הפסוק אותם בשמם (שמם של הנשים לא הוזכר, כמו במקרים אחרים; כגון: אשת

מנוח, אביו של שמשון הגיבור). זאת נעשה, כדי ללמד לקח את הקורא: עדיף לשמוע בעצת בת הזוג החכמה, ואז לא למרוד ולא להענש, כפי שקרה עם און בן פלת; לעומת זאת, היגררות אחרי הסתת האישה, הביאה את קורח, ובעקבותיו את כל בני משפחתו, לעונש של ירידה לשאול (ספר במדבר, פרק כו, פסוק י): **"ויגפמח הארץ את פיה ומבלע אתם ואת קלח: מות העדה: אכל האש את חמשים ומאתים איש-היו לנס"**.

98. אירוע נוסף במדבר, שהסתיים במותם של מבצעי העבירה, מתואר בתורה, בשני שלבים (ספר במדבר, פרק כה, פסוקים ו-ח):

"והנה איש מ: בני ישראל: א ויקרב אל אחיו את ה?דינית לעיני משה ולעיני פל עלת ^ני ישראל וה?ה בכים פתח אהל מועד: גירא פינחס: ן אלעזר: ן אהרן הפהן ויקם ממוך רהיעע^ה ויקח רמח בידו: ׀ ויבא איור איש ישראל אל הקבה וידקר את שניהם את איש ישראל ואת האשה אל קבתה ומעצר המגפה מעל בני ישראל".

כאן - אין שמות.

בהמשך הסיפור, כאשר "הגיבור" הוא פנחס הכהן, מזכירה התורה את שמותיהם של העבריינים (ספר במדבר, פרק כה, פסוקים י-טו):

"וידבר ה' אל משה לאמר: פינחס בן אלעזר בן אהרן ה?הן השיב את חמתי מעל בני ישראל בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי: לכן אמר הנני נתן לו את בריתי ששלום: והיתה לו לזרעו אחריו ברית? הנת עולם מחת אשר קנא לאלקיו וכפר על בני ישראל: ושם איש ישראל המ?ה אשר ה?ה את המדינית זמרי בן סלוא נשיא בית אב לשמעני: ושם האשה המ?ה המדינית? זבי בת צור ראש אמות בית אב במדין הוא".

99. את השוני בין שני החלקים של הסיפור, ככול שהדבר נוגע לאי ההזכרה, ולאחר מכן להזכרת השמות, מסביר הרב חיים בן עטר (אור החיים, במדבר, כה, יד):

"קשה, ממה נפשך: אם חפץ ה' לגלות המוכים, היה לו להזכירם בשעת מעשה כשאמר [פרק כה, פסוק ו]: 'והנה איש מבני ישראל, שם היה מקום להזכירו, ולומר: 'והנה איש' וגו', 'זמרי' וגו'. וכשהזכיר גם כן המדינית, היה לו להזכיר שמה."

ואם תורה כסתה עליהם, כדרך שכסתה על המקושש בשבת, למה נמלך להזכיר שמם?

והוצרך גם כן להוסיף עוד תיבות יתירות בתורה, שאם היה מזכיר שמם למעלה, לא היה צריך לומר פ"ב [פעם שניה]: **'ושם איש' וגו', 'ושם האשה' וגו'. אכן, הנה האדון ברוך הוא אינו חפץ לזלזל, אפילו ברשעים, לפרסם מי בעלי דברים המתועבים. ומקושש יוכיח!**

גם במה שלפנינו תראה שלא גילה אותם בשעת מעשה, אלא דווקא אחר שהזכיר שבח פנחס, אשר פעל ועשה מהמפעל הטוב, שקנא לה' וכפר על בני ישראל, זכר גם כן, כי לא קנא באדם פחות, אלא באדם גדול: נשיא בית אב, עם האשה, ראש הקליפות, ואביה מלך, כאמרו: **'ראש אמות בית אב'.** ונתעבה (?) במיתה בזויה, לעין כל. ובכל כיוצא בזה, שמו יתברך מתקדש. לזה יחסה, לומר: בת מלך היא. והגם שיש זלזול לאיש ישראל, לא יגרע מצדיק עינו, כדרך אמרו [ספר משלי, פרק י, פסוק ו]: **'זכר צ'יק לברכה'.** הגם ש'ושם רשעים ירקב', באמצעות כן. ואולי, כי להודיעך בא הכתוב, שלא השיג השבת החמה וכו' אלא באמצעות דבר זה, שעשה הקנאה בנשיא, ונתקדש שמו קידוש גדול, ונכנעה כח הס"מ [סמאל - כינוי לשטן], ומאס העוון כל כך בעיני כל,

בזה 'השיב חמה', 'ויכפר' וגו'. אבל זולת זה, הגם שהיה מקנא לה', באדם הדיוט לא היה משיג כל הדרגות הרשומות. ודקדק לומר: 'ושם איש ישראל', ולא הספיק במאמר, 'הפה אשר הפה' וגו'. לפי דרכינו, ירצה לשון חשיבות לומר, כי היה חשוב ומעולה בישראל. ועל כל זה, לא נרתע צדיק זה מעשות בו מעשה הנפלא.

עוד נראה, כי טעם שלא הזכיר ה' שמו למעלה, לפי שעדיין לא עשה מעשה, אלא חשב לעשות. וכל עוד שלא עשה, לא תבזהו התורה, להזכיר שמו. ואחר שכבר עשה מעשה, פרסם ה' שמו, כי מצוה לפרסם הרשעים".

וראה גם: רקובר, צנעת הפרט, עמי 25, הערה 36; ורהפטיג, צנעת אדם, עמי 251, ליד הערה 101.

100. הרמב"ן (במדבר, פרק כה, פסוקים יב-יג) מדגיש בפרשנותו לסיפור, כי הזכרת שם איש ישראל המוכה והזכרת שם האישה המוכה, נועד "להודיע כי ראוי היה [פנחס] לשכר הגדול הזה, שהרג נשיא בישראל ובת מלך גויים, ולא יראה מהם בקנאתו לאלוקיו".

101. ניתן להתייחס לסיפורים נוספים בתורה, שם הוזכר השם של החוטא.

כך, למשל, התורה "הנציחה את כישלונה של מרים, אחות משה, בחטא לשון הרע, ואף ציוותה להזכיר את חטאה לדורות - [ספר דברים, פרק כד, פסוק ט]: 'זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים: צאתכם מצרים'. הרמב"ן מדגיש, ש'אף על פי שהיה ראוי גם להסתירו, שלא לדבר בגנותם של צדיקים, אבל ציווה הכתוב להודיעו לגלותו, כדי שתהיה אזהרת לשון הרע שומה בפניהם, מפני שהוא חטא גדול" (ורהפטיג, צנעת אדם, עמי 251, ליד הערות 102-103).

ט.2.2 סיפורי הנ"ך

102. בספרי הנביאים, מוזכרים "הגיבורים" או המבצעים של מעשי העבירה, בדרך כלל.

103. כבר בתחילת ספר יהושע, נתקלים אנו בעבריין הראשון, לאחר בואם של יוצאי מצרים לארץ ישראל: עכן, אשר שמו וייחוסו (מטרת הבאת הייחוס, נועדה, כנראה, לצורך הבנת הסיפור כיצד הגיעו אל העבריין באמצעות הגורלות, כפי שאסביר בפיסקה הבאה), מובא בפתח הפרשה העוסקת בעניינו (ספר יהושע, פרק ז, פסוק א):

"וימעלו בני ישראל מעל: חרם וילןח עכן: בן פרמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה מן החרם אף ה': בני ישראל".

104. הדרך להגיע אליו הייתה באמצעות הטלת הגורלות, כפי שאמר ה' ליהושע, כמתואר במקרא (ספר יהושע, פרק ז, פסוקים יד-יח):

"ונקרבם בבקר לשבטיכם והיה השבט אשר יל?דנו ה' יקרב למשפחות והמשפחה אשר יל?דנה ה' מקרב לבמים והבית אשר יל?דנו ה' יקרב לגברים: והיה הנלכד בחרם ישרף באש אתו ואת כל אשר לו פי עבר את ברית ה' וכי עשה נבלה בישראל: וי^ם יהושע בבקר ויקרב את ישראל לשבטיו וילכד שבט יהודה: ויקרב את משפחת יהודה ויל?ד את משפחת הזרחי ויקרב את משפחת הזרחי לגברים וילכד זבדי: ויקרב את ביתו לגברים וילכד עכן בן ?רמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה".

105. אכן, בנוסף לאמצעי זה של הטלת הגורל, עכן הודה בחטאו, לאחר דרישת יהושע, ואף נערך חיפוש באוהלו של עכן, ונמצא שם השלל (שם, פסוקים יט-כג):

"ויאמר יהושע אל עכן בני שים נא כבוד לה' אלקי ישראל ותן לו תודה והגד נא ליי מה עשית אל מחד ממני: ויען עכן את יהושע ויאמר אמנה אנכי חטאתי לה' אלקי ישראל וכזאת וכזאת עשיתי: ואראה וארא בשלל אדרת שנער אחת טובה

ומאתים שקלים? סף ולשון זהב אחד חמשים שקלים משקלו ואחמדם ואקחם והנם לימונים בארץ בתוך האהלי וה?סף מחמיה: ישלח יהושע מלאכים וירצו האהלה והנה טמונה באהלו והכסף מחמיה: ויקחום ממוך האהל ויבאום אל יהושע ואל? בני ישראל ויצקם לפני ה'."

(על החיפוש באוהל, ראה מש"כ בב"ש 1153/02 (י-ם), מדינת ישראל נ' מיכאל אברג'ל, פסמ"ח תשס"א (2) 728, בעמ' 761, מול האותיות ב-ד (2002)).

106. נראה לי, כי בפרשת עכן, היו מספר סיבות המצדיקות או מסבירות את גילוי שמו של העבריין.

107. ראשית, כדי שהסיפור על הטלת הגורל יראה תוצאות אפקטיביות, היה צורך לספר במפורט את שם השבט, המשפחה, הבית והאיש, וכך נראה הסיפור אמין. לכן, גם הוזכר שמו של עכן וייחוסו בתחילת הסיפור (ראה: פסקה 103 לעיל).

108. שנית, מטרת הסיפור, ככל שמדובר בהטלת הגורל, הייתה חינוכית. התלמוד מספר כי הקב"ה לא רצה "להלשין" ולספר ליהושע את שמו של נוטל החרם. לכן, הדרך שנבחרה היא הטלת הגורל, כדי להכשיר דרך זו, שכן היא זו ששימשה לחלוקת הארץ. כך מסופר במקורות חז"ל (תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף מג, עמי ב; אגדה זו מצויה גם בספרות חז"ל: במדבר רבה, מהדורת וילנא, פרשת מסעי, פרשה כג, סימן ו; מדרש תנחומא, מהדרות בובר, פרשת מסעי, סימן ד; מדרש תנחומא, פרשת וישב, סימן ב; מדרש תנחומא, פרשת מסעי, סימן ה):

"תנו רבנן: 'נא' [ספר יהושע, פרק ז, פסוק יט] - אין נא אלא לשון בקשה. בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא ליהושע [ספר יהושע, פרק ז, פסוק יא]: 'יחטיא ישראל וגם עברו את: ריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם פחשו וגם בכליהם'.

אמר [יהושע] לפניו: 'רבוננו של עולם, מי חטא?'

אמר ליה [הקב"ה ליהושע]: 'זכי דילטור [מלשין; רש"י, שם: רכיל] אני? 'לך הפל גורלות'.

הלך והפיל גורלות, ונפל הגורל על עכן.

אמר לו [עכן]: 'יהושע, בגורל אתה בא עלי? אתה ואלעזר הכהן שני גדולי הדור אתם, אם אני מפיל עליכם גורל - על אחד מכם הוא נופל'. אמר לו [יהושע לעכן]: 'בבקשה ממך, אל תוציא לעז על הגורלות, שעתידה ארץ ישראל שתתחלק בגורל, שנאמר [ספר במדבר, פרק כו, פסוק נה]: 'אך בגורל יחלק

את הארץ לשמות במטות אבתם ינחלוי.

'ותן לו תודה' [ספר יהושע, פרק ז, פסוק יט]. אמר רבינא: שחודי שחדיה במילי

[רש"י, שם: השחידו בשוחד דברים, עד שהודה כשאמר לו: יתן לו תודה, סבור שאין מבקשים ממנו אלא הודאה, סבור ולא יהרגוהו], **כלום נבקש ממך אלא הודאה? תן לו תודה והיפטר.**

מיד [ספר יהושע, פרק ז, פסוק כ]: **עֵן עֵן אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֲמֵנָה אֲנִי חֲסֹאתִי לֵה' אֱלֹקֵי יִשְׂרָאֵל וְכִזְזֹת עֲשִׂיתִי'.**

אמר רב אסי אמר רבי חנינא: מלמד שמעל עכן בשלשה חרמים: שניים בימי משה ואחד בימי יהושע, שנאמר: **וְכִזְזֹת וְכִזְזֹת עֲשִׂיתִי'.**

רבי יוחנן אמר משום רבי אלעזר ברבי שמעון: חמשה, ארבעה בימי משה ואחד בימי יהושע, שנאמר: **אֲנִי חֲסֹאתִי'.** וכזזת וכזזת עשיתי'.

109. שלישית, מדובר בעבירות חמורות של פגיעה בערכים ציבוריים של אי ציות להוראות משה ויהושע, כפי שגם מסביר רש"י, שם, ד"ה שניים בימי משה: **"אותה של כנעני מלך ארד, דכתיב [ספר במדבר, פרק כא, פסוק ב]: 'וידר ישראל נדר לה' ויאמר אם נתן ממן את העם הזה: ידי והחרמתי את עריהם', אסרום עליהם בהנאה. וכיוצא בו עשה בעיירות אחרות ולא נתפרסמו".**

110. רביעית, בהמשך מתואר ביצוע העונש, באופן הבא [ספר יהושע, פרק ז, פסוקים כד-כו]:

"וילחן יהושע את עכן: זרח ואת הפסך ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת: נתיו ואת שורו ואת חמרו ואת צאנו ואת אהלו ואת פל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור: ויאמר יהושע? יה עכרמו יעפרך ה': ייום הזה וירומו אתו כל ישראל אבן וישרפו אתם: אש ויסקלו אתם: אבנים: ויקימו עליו גל אבנים גדול עד היום הזה וישב ה' מחרון אפו על פן קרא ששם המקום ההוא עמק עכור עד היום הזה".

כדי להסביר מערכת ענישה חמורה זו, מייחסים חז"ל לעכן עבירות נוספות (תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף מד, עמוד א):

" וגם עברו את: ריתי אשר צויתי אותם וגם לקחו מן החרם וגם גנבו וגם פחשו - גם ששמו בכליהם' [ספר יהושע, פרק ז, פסוק יא].

אמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא: מלמד שעבר עכן על חמשה חומשי תורה, שנאמר חמשה **'וגם'.**

ואמר רבי אילעא משום רבי יהודה בר מספרתא: עכן מושך בערלתו היה, כתיב הכא [ספר יהושע, פרק ז, פסוק יא] **'וגם עברו את: ריתי', וכתוב התם [ספר בראשית, פרק יז, פסוק יד] 'וערל זכר אשר לא ימול את: שר ערלתו ונכרתה הנפש ההוא מעמיה את: ריתי הפרי. פשיטא! - מהו דתימא: במצוה גופיה לא פקר, קא משמע לן. ד'וכי עשה נבלה: ישראל' [ספר יהושע, פרק ז, פסוק טו]. אמר רבי אבא בר זבדא: מלמד שבעל עכן נערה המאורסה. כתיב הכא [ספר יהושע, פרק ז, פסוק טו]: 'וכי עשה נבלה: ישראל'. וכתוב התם [ספר דברים, פרק כב, פסוק כא]: 'והוציאו את הנער אל פתח: ית אביה וסקלוה אנשי עירה: אבנים ומתה פי עשתה נבלה: ישראל לזנות: ית אביה ובערמ הרע מלך: ר'.**

פשיטא! - מהו דתימא: כולי האי לא פקר נפשיה, קא משמע לן. רבינא אמר: דיניה כנערה המאורסה, דבסקילה.

אמר ליה ריש גלותא לרב הונא: כתיב ו[ספר יהושע, פרק ז, פסוק כד]: **'וילחן יהושע את עכן: זרח ואת הפסך ואת האדרת ואת לשון הזהב ואת: נתיו ואת**

בנתנו את שורו ואת חמרו את צאנו את אהלו ואת? ל אשר לו וכל ישראל עמו ויעלו אתם עמק עכור. אם הוא חטא - בניו ובנותיו מה חטאו? - אמר ליה: וליטעמך, אם הוא חטא - כל ישראל מה חטאו? דכתיב וכל ישראל עמו [שם]! אלא - לרדותן, הכי נמי - כדי לרדותן. וישרפו אתם באש ויסקלו אתם באבנים [ספר יהושע, פרק ז, פסוק כה]. - בתרתי? - אמר רבינא: הראוי לשריפה - לשריפה [רש"י, שם: כסף וזהב ובגדים], הראוי לסקילה - לסקילה [רש"י, שם: הוא, שורו ובהמותיו; וקנס היה לרדות את האחרים]. הטקס של הענישה, הכולל שריפה וסקילה, נעשה, כלשון הגמרא, "כדי לרדותן", וכפי שמסביר רש"י, שם: "שיראו את קלקולו ויזהרו בעצמם ולא יוסיפו למעול בחרם". וכפי שגם אומר רש"י לענין הסקילה, כמובא לעיל, "וקנס הוא לרדות את האחרים". מכאן עולה, כי כאשר מדובר בצורך להשיג הרתעה מוצדקת - הענישה קשה; ממילא, יש לפרט שם העברין.

בהקשר זה ראוי להזכיר, כי מבחינת יהושע בן נון, היה זה אחד הצעדים הראשונים של מנהיגותו. לכן, יש להניח, כי בחר בדרך של ענישה מחמירה, כדי להבהיר לכל עם ישראל כי הוא המנהיג, לאחר מות משה, ויש לציית לו בכל שלבי כיבוש הארץ.

111. בהמשך סיפורי נביאים ראשונים, לא מצאתי קו אחיד של גילוי או הסתרה של מבצעי עבירות, או מי שהיה שותף לאירועים עברייניים.

112. הסיפורים בספר שופטים כוללים, מטבע הדברים, את שמות השופטים, כולל מעשיהם החיוביים והשליליים. גם דמויות נוספות המוזכרות בספר, מוזכרות בדרך כלל, בשמם, ושוב, הן כאשר מדובר בפעולות חיוביות, והן במעשים שהינם בגדר עבירה.

113. מסגרת הסיפור על מלחמת ברק בן אבינועם במלך יבין, מתוארת מנוסתו של שר צבאו, סיסרא. מי שהורגת אותו - יעל אשת חבר הקיני - מוזכרת בשמה, הן בתיאור של המעשה (ספר שופטים, פרק ד, פסוקים יז-כב), והן בשירת דבורה, כאות שבח למעשה זה (ספר שופטים, פרק ה, פסוקים כד-כז):

"מברך מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל מברך: מים שאל חלב נתנה

בספל אדירים הקריבה חמאה: ידדה ליתד משלחנה וימי™ להלמות עמלים והלמה סיסרא מחקה ראשו ומחצה וחלפה רמתו: בין רגליה ברע נפל שכב בין רגליה ברע

נפל באשר? רע שם נפל שדוד".

114. למותר לציין, כי כאשר מדובר באנשים או מלכים שנלחמו בישראל, ולבסוף נהרגו על ידי שופט, שמם מוזכר במלואו; ראה, למשל, את שמם של שרי מדיין, עורב וזאב (ספר שופטים, פרק ח, פסוק ג), ומלכי מדיין, זרח וצלמנע (שם, פסוקים י-כא), שאותם הרג השופט גדעון.

115. המקרא אינו מעלים פעולות עברייניות קשות של השופטים.

כך, כאשר אבימלך הרג את שבעים אחיו (ספר שופטים, פרק ט, פסוק ה): "ויבא בית אביו עפרתה_ויהרג את אחיו בני ירבעל שבעים איש על אבן אחת ויותר יותם בן ירבעל הקטן? י נחבא". יותם, במשלו המפורסם, מזכיר עניין זה (שם, פסוק יח). גם בניסיון להרוג את אבימלך במארב, מוזכר במפורש כי הסיבה לכך היא הריגת שבעים האחים (שם, פסוק כד). סיום הסיפור, כאשר הגיע אבימלך לעיר תבץ, שם מת לאחר שהשליכה אישה אחת פלח רכב על ראשו, והוא ביקש מנערו שידקור אותו, מוזכר שוב כי הסיבה לכך היא זו (ספר שופטים, פרק ט, פסוק נו): "וישב

אלהים את רעת אבימלך אשר עשה לאביו להרג את שבעים אחיו".

116. גם כאשר מדובר בהתנהגות לא נאותה, המקרא אינו מעלים אותה. כאשר עיקר הסיפור הוא גבורתו של שמשון, בכך שהרים את שערי עזה, מספר לנו הפסוק כי שמשון הגיע לעזה בשל הסיבה הבאה (ספר שופטים, פרק טז, פסוק א): "וילך שמשון עזתה וירא שם אשה זונה ויבא אליה".

117. בפרשת פילגש בגבעה [ספר שופטים, פרקים יט-כא], שם האיש והפילגש אינם מוזכרים. ניתן לומר, כי כוונת הכתוב היא להתרכז במעשים הרעים והקשים של כל בני העיר, גבעה, והקרע שנוצר בין שבת בנימין לשאר עם ישראל. בנסיבות אלה אין צורך, ואולי הדבר יפריע למסר החינוכי, אם יוזכרו הפרטים של שמות הבעל והפילגש.

118. דוגמא להזכרת שם, גם אם מדובר באישיות הנמנית על השורה הראשונה, ניתן לראות בסיפור ענישתם של בני עלי, חפני ופנחס, שכבר בתחילת ספר שמואל, כאשר מסופר על אלקנה, אביו של שמואל, בבחינת "התראה", מוזכר שם בתיאור משכן שילה [ספר שמואל א, פרק א, פסוק ג]: "ועלה האיש ההוא מעירו מימים ימימה להשמחות ולזבח לה' צבאות בשלה ושם שני בבני עלי חפני ופנחס? הנים לה'".

119. בהמשך, לאחר הולדת שמואל, מתואר חטאם של בני עלי הכהן, במילים אלה [ספר שמואל א, פרק ב, פסוקים יב-יז]:

"ובבני עלי: בני בליעל לא ידעו את ה': ומשפט הפהנים את העם פל איש זבח זבח ובא נער הפהן פבשל ה:שר והמזלג שלש השנים ידו: והפה בפיו או בדוד או בלןלחת או בפרור פל אשר יעלה המזלג ילןח הפהן :ו פכה יעשו לכל ישראל ה:אים שם :שלה: גם :טרם יקןקטרון את החלב יבא נער הפהן ואמר לאיש הזבח מנה בשר ללילות לפהן ולא ילןח ממך :שר מבשל פי אם דחי: ויאמר אליו האיש קטר יקטירון פיום החלב וקח לך פאשר מאה נפשך ואמר לו לא פי עמה תמן ואם לא לקחמי בחזקה: ומהי חטאת הנערים? דולה מאד את גפני פי נאצו האנשים את מנחת ה' ". כאשר עלי פונה אל ילדיו, הוא מייחס להם עבירות חמורות יותר [שם, פסוקים כב-כה]:

"ועלי זקן מאד ושמע את פל אשר יעשון :ניו לכל ישראל ואת אשר ישפבון את הנשים הצבאות פתח אהל מועד: ויאמר להם למה תעשון פדברים האלה אשר אנכי שמע את דבריכם רעים מאת פל העם אלה: אל :ני פי לוא טובה השמעה אשר אנכי שמע מעברים עם ה'. אם יחטא איש לאיש ופללו אלהים ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו ולא ישמעו לקול אביהם פי חפך ה' להמיתם".

בטרם אמשיך בתיאור העובדות, אציין כי חז"ל התייחסו לעבירה המרכזית של בני עלי באופן הבא, כלשון רש"י, שם, פסוק כב, ד"ה אשר ישכבן: "כמשמעו. ורבותינו אמרו: מתוך ששהו את קיניהן, והן היו ממתכות עד שתראנה קיניהן קרבין, מעלה עליהן כאילו שכבן". וכפי שמפרט יותר רד"ק, שם: "כמשמעו. ויש מרבותינו ז"ל שפירשוהו, שלא כמשמעו, ואמרו: שלא היו שוכבין עמהם, אלא ע"י שהיו מעלות קרבניהן לשילה, והיו הם משהים אותן, ומלינים אותם חוץ לבתיהם לילה אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו שכבום". אין כאן המקום להאריך בגישת חז"ל לתיאור הדמויות המקראיות, באופן שחטאים הנראים על פי הלשון המילולית של המקרא כחטאים חמורים, מוצגים כחטאים קלים יותר. רד"ק עצמו מתייחס לשתי הפרשנויות.

ב"בשורה" על העונש, מוזכרים בני עלי, חפני ופנחס, בשם המלא [ספר שמואל א, פרק ב, פסוקים כז-לז]:

"ויבא איש אלקים אל עלי אליו פה אמר ה' הנגליה נגליתי אל :ית אביך :היותם :מצרים לבית פרעה: ובחר אתו מפל שבטי ישראל ללי לכהן לעלוית על מז:חי להקטיר קטרת לשאת אפוי לפני ואמנה לבית אביך את

פל אשי: בני ישראל: למה תבעטו: זבחי ובמנחתי אשר צויתי מעון_ומכיד את: ניך ממני להבריאתכם מראשית פל מנחת ישראל לעמי: לכן נאם ה' אלקי ישראל אמור אמרמי ביתך ובית אנבי? יתהלכו לפני עד עולם ועמה נאם ה' חלילה ליי? כי מכבדי אכבד ובזי יקלו: הנה ימים באים וגדעמי את זרעך ואת זרע בית אביך מהיות זקן בביתך: והבטמ צר מעון בכל אשר ייטיב את ישראל ולא יהיה זקן בביתך? ל הימים: ואיש לא אכרית לך מעם מזבחי לכלות את עיניך ולאדיב את נפשך וכל מרבית ביתך ימותו אנשים: וזה לך האות אשר יבא אל שני בניך אל חפני ופינחס ביום אחד ימותו שניהם: והקימתי ללי? הן נאמן? אשר בלבבי ובנפשי יעשה ובניתי לו בית נאמן והתהלך לפני משיחי ה' הימים: והיה ה' הנוטר בביתך יבוא

להשמחות לו לאגורת? סף וכ?ר לחם ואמר ספחני נא אל אחת ה?הנות לאכל פת לחם".

ואכן, בעת ביצוע העונש המובטח, הוזכרו שוב שמותיהם של החוטאים, חפני ופינחס, הן בעת תיאור העובדות [ספר שמואל א, פרק ד, פסוק יא]: $v^{\wedge}r^{\wedge}$ אלהים נלקח ושני בני עלי מתו חפני ופינחס", והן בעת מסירת המידע לעלי [שם, פסוק יז]: "ויען המבשר_ויאמר נס ישראל לפני פלשמים וגם מגפה גדולה היתה בעם וגם שני בניך מתו חפני ופינחס וארון האלקים נלקחה".

ראוי לציין, כי מבחינת המקרא, חמור יותר היה שבייתו של ארון הברית, מאשר ענישת חפני ופינחס, לפחות ככל שהדבר מוצג מנקודת מבטו של עלי [שם, פסוק יח]: "ויהי?הז?ירו את ארון האלקים ויפל מעל ה?סא אחרנית בעד יד השער ווגעש^ר מפרקמו וימת?י זקן האיש וכבד והוא שפט את ישראל ארבעים עשנה". גם בהמשך, כאשר מתוארת הלידה של אשת פינחס, באותו יום, נקודת המרכז היא שביית הארון ולא מות בעלה [שם, פסוקים יט-כב]: " וכלתו אשת פינחס הרה ללת ומשמע את השמעה אל הלקח ארון האלקים וכמת חמיה ואישה ומכרע -ומלד?י נהפכו עליה צריה: וכעת מותה!מדברנה הנצבות עליה אל מיראי?י בן ילדו! ולא ענתה ולא שתה לבה: ומקרא לנער אי כבוד לאמר גלה כבוד מישראל אל הלקח ארון האלקים ואל חמיה ואישה: מאמר גלה כבוד מישראל?י נלקח ארון האלקים".

120. כאשר מוזכר בסיפור חשוב דמות שלילית, יש מקרים שבכוונה שמה של אותה דמות איננו מוזכר, מהטעם שילווח אותנו בהמשך הניתוח בפסק דין זה. כוונתי, לסיפור במגילת רות, שבסופו נולד דוד המלך. רות שהייתה כלתה של נעמי, באה ממואב, ונפגשה עם בועז בשדה. בתום הקציר, מתוארת פגישת רות ובעז בגורן בלילה, כאשר השיחה שביניהם הייתה זו (מגילת רות, פרק ג, פסוקים י-יג): "ויאמר מי אמ ומאמר אנכי רות אמתך ופרשמ כנפך על אמתך?י גאל אמה: ויאמר ברוכה אמ לה' במי היטבמ חסדך האחרון מן הראשון לבלמי לכת אחרי הבחורים אם דל ואם עשיר: ועמה במי אל מיראי?ל אשר מאמרי אעשה לך?י יודע?ל שער עמי?י אשת חיל אמ: עמה?י אמנם?י אם גאל אנכי וגם יש גאל קרוב ממני: ללי^י הלילה יר^יה ב:קר אם יגאלך טוב יגאל ואם לא ירופץ לגאלך וגאלמיך אנכי חי ה' שכבי עד ה:קר".

בהמשך, מתואר ההליך השיפוטי שהיה בבוקר בין בועז לבין אותו גואל, שהסתיים בכך שבועז ייבם את רות והיא הפכה אשתו (מגילת רות, פרק ד, פסוקים א-ג): "ובעז עלה השער וישב שם והנה הגאל עבר אשר ד:ר: עז -יא^נר סויה שבה פה פלני אלמני וי^ר וישב: וילוח עשרה אנשים מזקני העיר ויאמר שבו פה וישבו: -יאמר לגאל חלקת השדה אשר לאחינו לאלימלך מכרה נעמי השבה משדה מואב: ואני אמרמי אגלה אזנך לאמר לונה נגד הישבים ונגד זקני עמי אם מגאל גאל ואם לא יגאל הגידה ליי ואדע ואדעה פי אין זולתך לגאול ואנכי אחריך - יא^נר אנכי אגאל: ויאמר: עז: יום קנותך השדה מיד נעמי ומאת רות המואביה אשתך?פ?קניתי קניתי לך?י אלהים שם Ja^ל על נחלתו: -יאמר הגאל לא אוכל לגאול ללי פן אשחית את נחלתי גאל לך אמה את גאלתי פי לא אוכל לגאל: וזאת לפנים: ישראל על הגאולה ועל הממירה לקים פל דבר ששלף איש נעלו ונתן לרעהו וזאת המעודה: ישראל: -יאמר הגאל לבעז קנה לך וישלף נעלו: -יאמר: עז לזקנים וכל העם עדים

אמם היום פי קניתי את פל אשר ל^לל^ימ^לך ואת פל אשר לכליון ומחלון מיד נעמי: וגם את רות המאביה אשת מחלון ל^יני ללי לאשה להקים ששם המת עעל נחלתו וְלא יפרת ששם המת מעם אחיו ומשער מקומו עדים אמם היום: ויאמרו פל העם אשר: שער והזקנים עדים ימן ה' את האשה הזאת: אל: יתך פרחל וכלאה אשר: ננו שמהם את: ית ישראל ועשה חיל: אפרתה וקרא ששם: בית לחם: ויהי ביתך פבית פרץ אשר ילדה תמר ביהודיה ב*ן הזרע אשר ימן ה' לך מן הנערה הזאת: וי^ח עז את רות ומהי לו לאשה ויבא אליה ומן ה' לה ל^יריוו ומלד: י".

ומי הוא אותו גואל, "המתחרה" של בועז, בדיון השיפוטי האמור? על כך אומר לנו רש"י (מגילת רות, פרק ד, פסוק א): "פלני אלמני - ולא נכתב שמו לפי שלא אבה לגאול: פלני אלמני - מתורגם בנביאים [ספר שמואל א, פרק כא, פסוק ג] כסי וטמיר: פלני - מכוסה ונעלם לשון [ספר דברים, פרק יז, פסוק ח] פי יפלא; [ספר בראשית, פרק יח, פסוק יד] היפלא מה דבר: אלמני - אלמון מבלי שם". מכאן, שהשיקול שלא לפגוע בפרטיות של מי שנהג שלא כדון, הוא שיקול לגיטימי, כדי לא לפגוע בו. ואכן, אותו אדם אינו מוזכר בשמו, אלא מכונה בשם "פלני אלמני". לא פלא הוא, כי זה אכן הכינוי שאנו משתמשים בהליכים שיפוטיים לציון צד במשפט או עד במשפט, שרוצים אנו לשמור על פרטיותו ולא לציין את שמו המלא, הוא "פלוני" או "אלמוני", ששניהם מקורם באותו איש אנונימי במגילת רות, שסירב לגאול את רות.

121. בתיאור המלכים, בספרי שמואל ומלכים, לא מחדד המקרא ומפרט את עבירותיהם ואת מעשיהם הרעים. ניתן להסביר זאת, כחלק מצורך ספרותי, כדי שהקורא יוכל להבין מדוע מלך פלוני הצליח בתפקידו והאריך ימים בכהונתו, לעומת מלך אלמוני, שכהונתו הופסקה באמצע בשל מעשיו הרעים.

122. אין צורך להאריך בדוגמאות, וניתן להתחיל מחטאיו של שאול, כאשר לא קיים את צו ה' ביחס לעמלק, וכנגד זאת ביקר אותו שמואל באופן חריף, והודיע לו כי לא יהיה יותר מלך עקב כך (ראה על כל הנ"ל, ספר שמואל א, פרק טו).

123. הדוגמא הבולטת ביותר, היא תיאור חטא דוד ובת שבע (ספר שמואל ב, פרק יא). המקרא לא רק שמפרט את החטא, אלא גם מקדיש פרק שלם לתגובת הנביא נתן על מעשיו של דוד, במשל כבשת הרש הידוע (שם, פרק יב).

124. ראינו, כי המקרא אינו מסתיר גם מעשים שליליים של גיבוריו. נעיי, מעט, בעניין חטא דוד ובת שבע, וכיצד חז"ל ראו את הדברים.

בספר תהלים, שחובר על ידי דוד המלך, נכתבו הדברים הבאים (תהלים, פרק יט, פסוקים

יג-יד): "שגיאות במי יבין מנסמרות נלני: גם מזדים חשך עבדך אל ימשלו בי אז איתם ונלויתי מפשע רב".

בתלמוד, נדרשים פסוקים אלה בהקשר של חטא דוד ובת שבע (תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף קז, עמוד א). על הפסוק האחרון, דורשים חז"ל, שאלה הם דברי דוד המלך לקב"ה: "ונלויתי מפשע רב - שלא יכתב סרחוני. אמר לו [הקב"ה לדוד]: אי אפשר". רש"י (שם, ד"ה שלא יכתב סרחוני) מסביר, כי בקשת דוד הייתה זו: "שתמחוק אותה פרשה מן המקרא, וישתכח הדבר לעולמים". אולם, כפי שנאמר במדרש, ענה לו הקב"ה: "אי אפשר". בהמשך, מוסבר כי הפרשה כבר כתובה. אחד ההסברים לכך הוא זה: "שכן התועלת שבסיפור גדולה מן הנזק" (ורא הפטיג, צנעת אדם, עמי 251, הערה 103). בסוגיה תלמודית מקבילה, מועמדים זה מול זה, משה רבינו ודוד המלך, ככל שמדובר בפרסום חטאיהם (מסכת יומא, דף פו, עמי ב):

"שני פרנסים טובים עמדו להם לישראל: משה ודוד.

משה אמר: 'יכתב סירחוני', שנאמר [ספר במדבר, פרק כ, פסוק יב]: 'ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנמם יי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הלנהל הזה אל הארץ אשר נתמי להם'.

דוד אמר: 'אל יכתב סירחוני', שנאמר [ספר תהלים, פרק לב, פסוק א]: ' לדוד מש?יל אשרי נשוי פשע? סוי חטאה'. משל דמשה ודוד, למה הדבר דומה?

לשתי נשים שלקו בבית דין: אחת קלקלה, ואחת אכלה פגי שביעית. אמרה להן אותה שאכלה פגי שביעית: בבקשה מכם, הודיעו על מה היא לוקה, שלא יאמרו על מה שזו לוקה, זו לוקה. הביאו פגי שביעית, ותלו בצוארה, והיו מכריזין לפניו ואומרים: על עסקי שביעית היא לוקה".

[על כל פנים, גישה זו של חז"ל בדבר גילוי חטאיהם של המנהיגים, אפילו אלה שכותבי ספרי התנ"ך, כולל משה רבינו ודוד המלך - תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא, דף יד, עמ' ב - דף טו, עמ' א - מעידה על יושר אינטלקטואלי וחשיפת האמת; גישה אחרת, באה לידי ביטוי בספרה של יוכי ברנדס, מלכים ג, המבוסס כולו על ההנחה שספר שמואל נכתב על ידי סופרי "בית דוד", ומטרת המחברת היא "לחשוף" את הספר שהיה צריך להיכתב על ידי סופרי "בית שאול"].

ט.3. ספרות חז"ל

125. בספרות המשנה, מוזכרים שמות התנאים, בשמם. לעיתים, האימרות במשנה מוזכרות ללא אומרן, ומבחינה זו ניתן לומר שהן אנונימיות, כאשר לעומתן מיוחסת הדעה החולקת לתנא, בשמו. מקרים כאלה, מכונים בתלמוד "תנא קמא" - התנא הראשון שדבריו מוזכרים בלי שם במשנה, או "תנא בתרא" - התנא השני או האחרון, שדבריו מוזכרים במשנה בלי ציון שמו.

126. כאשר מוזכרים תקדימים או שמות אנשים אחרים, לעיתים הם מוזכרים בשמם.

דוגמא לכך, היא הסיפור על אדם בשם "זיגוד", שמסר לבית הדין מידע על עבירה שביצע אדם בשם "טוביה". זיגוד זה היה עד יחיד, ודבריו לא התקבלו, ולכן, מוסר המידע - נענש. מכאן, גם הביטוי: **"טוביה חטא וזיגוד מנגיד"** [תלמוד בבלי, מסכת פסחים, דף יג, עמ' אב; מסכת מכות, דף יא, עמ' א].

כאן, מוזכרים שני השמות, גם של מבצע העבירה, שלא הוכחה על פי הדין, וגם שמו של מוסר המידע. כנראה, שהסיבה לכך היא חינוכית, כדי ללמד אנשים שלא לעשות כן. הסבר נוסף אפשרי: השמות הוזכרו, כאמצעי לזכרון של האירוע.

127. ברם, ברוב רובם של המקרים בספרות חז"ל, לא מוזכרים שמות.

דוגמא טיפוסית לדיון שיפוטי בתלמוד, מתחיל במלים אלה [תלמוד בבלי, מסכת ביצה, דף ד, עמ' א; מסכת סוכה, דף מד, עמ' ב]: **"ההוא גברא דאתא לקמיה דרב..."** - אותו אדם שבא לבית הדין בפני הדיין הרב. או שהסיפור מתחיל במילים [תלמוד בבלי, מסכת בבא בתרא, דף ל, עמ' ב, ורבים זולתם]: **"ההוא דאמר ליה לחבריה..."**. גם כאן, שמו של האיש, בעל הדין, אינו רלבנטי.

ברם, גם אם שמות בעלי הדין לא פורטו, חשוב לתלמוד לציין את שם הרב הדיין הפוסק, כדי להסיק מן האירוע השיפוטי, האם ניתן לסמוך על הפסק, להלכה ולמעשה.

128. במקרים חריגים, כאשר מסופר על הליך שיפוטי, מוזכר שמו של בעל הדין, אם הדבר רלבנטי. כך למשל, בתלמוד הבבלי, מסכת סנהדרין, דף יט, עמי א - עמי ב, כאשר נשיא הסנהדרין, שמעון בן שטח, אומר למלך לעמוד על רגליו, מוזכר שמו של המלך ינאי. הדבר גם רלבנטי לפסיקה המבדילה בין מלכי ישראל (עליהם נמנה ינאי) לבין מלכי בית דוד (כפי שנפסק הלכה למעשה ברמב"ם, הלכות סנהדרין, פרק ב, הלכה ה; הלכות מלכים, פרק ג, הלכה ז).

129. מכל מקום, קשה להסיק מספרות חז"ל, כי המניע או הסיבה לאי הזכרת השם הוא רצון להגן על פרטיות בעלי הדין. יתכן שהדבר נכון, אולם באותה מידה, ניתן לטעון כי מבחינת המטרה החינוכית והלימודית, לא הייתה חשיבות לשאלה מי הוא אותו בעל הדין (חוץ מינאי, או זיגוד וטוביה במקרים שפורטו בפיסקאות הקודמות), ולכן, שמו לא הוזכר.

ט. 4. ספרות השו"ת

130. אחד ממאפייני ספרות השו"ת הוא זה: **"שמות אנונימיים ופיקטיביים של בעלי הדין ומקומות גיאוגרפיים"** (כותרת סעיף ג לפרק 39, עמי 1266, בספרו הנ"ל של פרופי מנחם אלון, המשפט העברי). הגברים מכונים, בדרך כלל, באחד משמות האבות או השבטים (אברהם, יצחק, יעקב, ראובן, שמעון וכו'), והנשים מכונות בשמות האמהות (שרה, רבקה, רחל ואלה). יש אומנם מקרים שבהם שמות בעלי הדין מוזכרים (אלון, המשפט העברי, עמי 1266, הערה 182), אך התופעה הקבועה בספרות השו"ת היא האנונימיות והפיקטיביות האמורה. לעניין זה, מציין פרופי אלון, כי **"מבחינת ידיעותינו ההיסטוריות יש להצטער על אנונימיות זו, שהרי בידעת השמות שנתכנו היהודים בתקופות השונות ובהכרעת האישים שחיו ופעלו יכולה להיות משום עדות היסטורית רבת עניין"** (שם, עמי 1266).

פרופי מנחם אלון מציב את השאלה הבאה: מהי הסיבה לאנונימיות זו של בעלי הדין? הוא מביא את דעותיהם של חוקרים שונים (החל ממאמרו של מאן, לפני מאה שנה, ושל בועז כהן, לפני שמונים שנה), המצביעים על שתי סיבות (אלון, המשפט העברי, עמ' 1266-1267): **"האחת - משום שעניינם של העורכים היה רק בפרסום הבריור המשפטי והכרעת הדין על ידי המשיב, ולא ייחסו להזכרת שמות בעלי הדין כל חשיבות; והשנייה - משום שהזכרת שמותיהם של בעלי הדין ופרסומם יש בהם כדי לפגוע בכבודם, וחכמי ההלכה נזהרו בכך מאוד"**.

ברם, פרופ' אלון מצביע על כך, שהמשיבים עצמם (חכמי ההלכה) קיבלו את השאלות עם השמות המלאים של בעלי הדין האמיתיים והחליפו אותם בשמות בדויים ופיקטיביים (ראה המקורות המוזכרים בהערה 184, בעמ' 1267). לכן, אומר פרופ' אלון (שם, עמ' 1267): **"בדבריהם של משיבים אלה אנו מוצאים שני נימוקים לכך: האחד - כדי למנוע משוא פנים מחמת הכרה אישית של הצדדים, והשני - כדי שיינתן פסק הדין עצמו, מבחינה פורמלית, על ידי בית הדין המקומי שהצדדים הופיעו לפניו, והתשובה אינה כביכול אלא כחוות דעת בלבד"**.

132. בדקתי באופן שיטתי את תשובותיו של אחד מחכמי הדור הקודם, הרב משה פיינשטיין (1895-1986), מגדולי הרבנים בארצות הברית בדור הקודם). ברוב רובם של המקרים, אכן, אין שמות של בעלי הדין - על פי נוסח התשובה המודפסת, מופיע תאריך התשובה ולמי היא נכתבה: שמות רבנים מכל רחבי העולם (מזרח אירופה - בתחילת פעילותו; ארצות הברית וקנדה - ברובת שנותיו וכן מארצות אחרות, כולל: ישראל), או קרובי משפחתו (אביו, דודו, אחיו, בנו חתנו). מצאתי מספר מקרים, בהם מופיעים שמות: שם פרטי ושם האב (ללא שם משפחה) של מקבל היתר נישואין - שו"ת אגרות משה, חלק ג (ניו יורק, תשכ"א-1961), אבן עזר, סימן ג; היתר עגונה ששמה ושם הכפר בו גרה (שם, סימן מז); שמו הפרטי של בעל שנפטר, מכפר מסוים, שאשתו - ששמה לא מוזכר - תובעת כתובה (שם, סימן קיא); במסגרת תשובה העוסקת בכתיבת גט על ידי שליח, מובאים מספר נוסחות של ההרשאה, ובהם מופיעים שמות הבעל ואביו והאשה ואביה, וכן שמות הסופר, העדים ומקום חתימת המסמך (שם, סימן קטז, בעמ' קעה-רעז); בתשובה

העוסקת בהוראת בעל לרב לכתוב גט לאשתו לפני יציאתו לצבא, מופיע שמם המלא (שם פרטי, שם אב ושם משפחה) של הבעל האשה והרב (שם, סימן קיז); בכתיבת הרשאה לגט מופיעים שמות הבעל ואביו (שם, סימנים קמב-קמג). אגב, בתשובות שלאחר מכן, שעוסקות בנושאים העקרוניים-משפטיים, על מינוי שליח ותפקודו כשליח הולכה או קבלה (שם, סימנים קמה, קמו, קמז) - לא מופיעים שמות. כל התשובות שלאחר מכן, שעוסקו בנושאים רגישים על שחרור עגנות ממלחמת העולם השנייה, והיתר שניתן על ידי רב אחד והוברר שהיה בטעות, ועוד (שם, מסימן קמח ואילך), נשמרה צנעת הפרט, ואף שם של גבר או אישה, איננו מוזכר.

5.ט פסקי דין רבניים

133. לעניין המצב בדורנו, כותב פרופי אלון (שם, עמי 1268): **"יש לציין, שנוהג זה של הסוואת שמות הצדדים קיים גם היום בפרסום קובצי פסקי הדין של בתי הדין הרבניים, שבהם שמות בעלי הדין מסומנים באותיות א', ב' וכדומה; כאן הנימוק הוא, כנראה - שלא לפגוע בכבודם של בעלי הדין בעניינים שבתחום המעמד האישי".** והוא מוסיף (שם, בהערה 188): **"בפסקי דין רבניים שעניינם דיני ממונות מתפרסמים, בדרך כלל, שמות הצדדים".**

134. בפועל, גם בפסקי הדין הרבניים, המתפרסמים היום באתר "נבו" (נכון להיום, מדובר ב-969 פסקי דין), לא מוזכרים שמות הצדדים אלא רק "פלוני" או "פלונית", ובמקרים אחרים "אלמוני" או "אלמונית". בפסק דין אחד מצאתי, כי בבקשת הכרה ביהדות הוזכר שמו של רב מסוים כצד, אך בית הדין הרבני הגדול מסביר שאותו רב פועל מטעם מערכת בתי הדין הרבניים ואין לרושמו כצד אישי בתיק (תיק 1-62-7894 פלונית נ' הרב ..., שניתן על ידי הרבים הרב שלמה דיכובסקי, הרב אברהם שרמן והרב ציון בוארון, בבית הדין הרבני הגדול בשנת 2008).

135. אם בפרסום של פסקי דין של בתי הדין הרבניים עסקינן, ראיתי לנכון להזכיר, כי בסוגיה קרובה, אם כי שונה, עמדת ההלכה היא כי אין לפרסם את שמות הדיינים, כאשר יש מחלוקת ביניהם. דיון בנושא זה, ראה תחת הכותרת **"חשיפת זהותם של דייני הרוב והמיעוט"**, בספרו של פרופי אליאב שוחטמן, סדר הדין בבית הדין הרבני, לאור מקורות המשפט העברי, תקנות הדיון ופסיקת בתי הדין הרבניים בישראל, כרך ב (ירושלים, תשע"א), עמי 1147-1149). אין להעלים את דעת המיעוט, אלא יש חובה לפרסמה, גם לצורך הקלת משימתו של בית הדין הרבני הגדול לערעורים (שוחטמן, שם, בעמי 1143).

6.ט אי פרסום שמם של עבריינים, על פי המשפט העברי

136. תקנת השבים, וחזרתו של אדם לדרך הישר לאחר שמעך, קיבלה מעמד חשוב במשפט העברי, שבמסגרתו מוטלת חובה, שלא להזכיר לחוטא את מעשיו הרעים, לאחר שאותו אדם עבר הליך שיקומי. פרופי נחום רקובר, תקנת השבים - עבריין שריצה את עונשו (ספרית המשפט העברי, ירושלים, תשס"ז-2007), מביא את העקרונות בדבר פרסום שמו של נאשם, בפרק **"עברו של עבריין הוא סוד, וגילוי בגדר לשון הרע"** (שם, בעמי 88 ואילך). הנימוקים לאי מסירת פרטים ביוגרפיים, ובמיוחד שמו של אותו עבריין, מוסברים על ידי המחבר, כחלק מדיני לשון הרע.

137. המחבר שם, מביא את דבריו של הרמב"ם, בהלכות דעות, פרק ז, הלכה ג:

"אמרו חכמים: שלש עברות נפרעין מן האדם בעולם הזה ואין לו חלק לעולם הבא, עבודת כוכבים וגילוי עריות ושפיכות דמים. ולשון הרע כנגד כולם. ועוד אמרו חכמים: כל המספר בלשון הרע כאילו כופר בעיקר, שנאמר [ספר תהילים, פרק יב, פסוק ה]: 'אשר אמרו ללשננו נגביר שפתינו אמנו מי אדון לנו'. ועוד אמרו

חכמים: שלושה לשון הרע הורגת, האומרו והמקבלו וזה שאומר עליו".

דברים אלה של הרמב"ם, הובאו על ידי, יחד עם מקורות רבים אחרים, בפסק דין שעסק בענייני לשון הרע; ראה: ע"א 13661-10-12 (2013), בפסקה 178 ואילך (דברי הרמב"ם הנ"ל מצוטטים בפסקה 182).

138. פרופ' רקובר מסביר, בפרק העוסק ב"איסור להזכיר לעבריין את עברו" (שם, בעמוד 93), כי בעצם ההזכרה לעבריין ששב מדרכו הרעה, את עברו, יש משום איסור "אונאת דברים". הדבר אף גורם להטלת אות קלון על האדם החוטא, ופוגע קשות בניסיונו של העבריין להשתקם.

139. בהקשר זה, הובאו דבריהם של התנאים, במשנה, מסכת בבא מציעא, פרק ד, משנה י: "אם היה בעל תשובה, לא יאמר לו: 'זכור מעשיך הראשונים'". התנאי לאי הזכרת המעשים הרעים, לדברי המשנה, הינו כי האדם למעשה השתקם ובלשון המקורות: "עשה תשובה". אעיר כי במקרה שבפניי, ברור כי המערערת השתקמה, שכן המשיבה - מדינת ישראל - בחרה להמשיך ולהעסיק אותה; ובפועל, כפי שהבנתי מב"כ הצדדים (ועל כך לא היה מחלוקת) המערערת אכן ממשיכה לעבוד אצל המשיבה. יש, למעשה, קשר ישיר בין העבירה, לבין השיקום.

140. כאן המקום להביא את דבריו של הרמב"ם, הלכות מכירה, פרק יד, הלכות יב-יג, ובהלכות תשובה פרק ז, הלכה ח, שם כתב: "וחטא גמור הוא לומר לבעל תשובה 'זכור מעשיך הראשונים', או להזכיר לפניו, כדי לביישו, או להזכיר דברים ועניינים הדומין להם, כדי להזכירו מה עשה".

141. בנסיבות תיק זה, אין תועלת בפרסום שמה של המערערת. משכך, די בנימוק הקל ביותר, בכדי לאזן את הכף לטובתה של המערערת, כאשר קיימת פגיעה בפרטיותה, שכן כפי שהובאו דברי הרמב"ם, פרסום מעשיה הרעים של המערערת מובילים לבושה, ולפגיעה בה שלא לצורך, במיוחד כאשר היד אשר בוחרת להמשיך ולהעסיק אותה, כאדם המייצג את

הגוף, מכה אותה ביד השנייה. בעצם הפרסום, בנסיבות אלה, לא ניתן למצוא הגיון, או צידוק חוקי וחברתי להתנהגות זו, של המדינה.

142. יישום עקרונות משפטיים וחברתיים אלה של המשפט העברי, מובאים בדברי פרופ' רקובר (נחום רקובר, "התשובה - היבטים משפטיים", בתוך: פרופ' אביעד הכהן וד"ר מיכאל ויגודה (עורכים), פרשת השבוע, עיונים משפטיים בפרשיות התורה, ספר דברים) (משרד המשפטים המחלקה למשפט עברי, תשע"ב), פרשת נצבים, עמי 261-268 (להלן - "רקובר, התשובה"). ההמלצה בסיום המאמר, עניינה פרסום שמות המורשעים בקבצי פסקי הדין (עמי 267-268):

"האם הנוהג בארץ, ולפיו מפרסמים בקבצי פסקי הדין את שמות המורשעים בדין, הוא נוהג ראוי או נוהג פסול? דומני כי לאור מה שראינו, התשובה היא חד משמעית: פרט למקרים יוצאים מן הכלל, פרסום שמו של מי שהורשע לדראון עולם אינו מתיישב עם המקורות היהודיים, אינו מתיישב עם המסר שבחוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, וודאי שאינו מתיישב עם ערך 'כבוד האדם' וערך 'הזכות לפרטיות' - שהפכו לערכי-על בספר החוקים, אבל עדיין לא הפכו לערכי-על בתודעתנו ובמעשינו. אימוץ השיטה המקובלת במדינות אחדות, שבה אין מפרסמים בפסקי הדין את שמות המורשעים, אלא מציינים את פסקי הדין על פי מספריהם בלבד, הולמת יותר את מה שראוי שננהג על פיו במדינתנו היהודית".

143. כנימוקים לעמדה זו, מביא פרופ' רקובר, את זכותו של אדם לשיקום חברתי, תוך הישענות, בין היתר, על

מצוות התשובה, שמקורה בפסוק, **"ושבמ עַד ה' אַלְקִיךָ"** (ספר דברים, פרק ל, פסוק ב), וההיבטים השונים של התשובה, במערכת היחסים שבין אדם למקום ובמערכת היחסים שבין אדם לחברו ולחברתו.

144. עוד במסגרת הנימוקים, מציג פרופי רקובר (שם, בעמ' 261-268), ערכים ועקרונות חברתיים - המצויים במקורות במשפט העברי וההלכה היהודית - אשר עליהם התבסס, בהגיעו למסקנה, לפיה, אין לפרסם את שמות הצדדים בפסק דין.

אציג אותם, בתמצית, להלן (על פי ראשי הפרקים במאמרו הנ"ל של פרופי רקובר).

145. **"חובת 'חובת החברה לעודד את העבריין לשוב לדרך הישר'"** (עמ' 261-268). קיימת חובה חברתית לפעול, במטרה להחזיר את החוטא לדרך הישר. לעניין זה מזכיר פרופי רקובר קטע

תפילה, מתפילת יום הכיפורים: **"אתה נותן יד לפושעים, וימינך פשוטה לקבל שבים"**

(סליחת "לך ה' הצדקה", מתוך תפילת נעילה של יום הכיפורים, נוסח אשכנז; ושם (בעמ' 262, הערה 4, מזכיר המחבר מקורות נוספים))

146. **"תקנות למנוע בושח מן המתוודה"** (שם, עמ' 262). מניעת הבושח של החוטא, היא חלק מתהליך השיקום המתחייב של העבריין, כפי שמסביר המחבר (שם, בעמ' 262):

"עוד פירשו את מה שנאמר במשנה [מסכת אבות, פרק ה, משנה ה] על אחד הנסים שנעשו לאבותינו בבית המקדש, שהיו עומדים צפופים ומשתחיים רווחים, שהיו עומדים רווחים ד' אמות בין כל אחד ואחד, כדי שלא ישמע אחד וידויו של חברו ויתבייש".

147. **"תקנת השבים"** היא עיקרון יהודי שורשי, אשר מוסבר על ידי המחבר כדלקמן (עמ' 262):

"מהי 'תקנת השבים'? המשנה [מסכת גיטין, פרק ה, משנה ה] מביאה את עדותו של ר' יוחנן בן גודגא 'על המריש הגזול שבנאו בבירה [=בית גדול] שיטול את דמיו מפני תקנת השבים'. כלומר: אדם שגזל קורה ובנה אותה בביתו, אינו חייב להרוס את ביתו כדי להחזיר את הקורה הגזולה עצמה, אלא די שישלם את שווי הקורה, 'שאם אתה מצריכו לקעקע בירתו ולהחזיר מריש עצמו, יימנע מלעשות תשובה'".

148. כמו כן, הביא המחבר את חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981 (שם עמ' 263-264), ואת הכללים במסגרת החוק האמור בדבר **"התיישנות המרשם ומחיקתו"**. ההוראה בחוק קובעת, כי מי שנמחקה הרשעתו, ייחשב לעניין כל דין כאילו לא הורשע. ועוד, כל ::סול שנפסל בשל הרשעה, בטל מיום המחיקה. אפילו שאלה על עברו הפלילי של אדם, תיחשב כאילו אינה מתייחסת להרשעה שנמחקה. המשמעות לכך היא זו: אם יידרש אדם להצהיר על עברו הפלילי, ויצהיר כי עברו נקי, כאשר עבר עבירה שהתיישנה, ייחשב אותו אדם לדובר אמת.

149. **"כיוון שלקה - הרי הוא כ'אחיק'"** (שם, עמ' 264-265). מרגע שחזר העבריין בתשובה, התחרט על מעשיו, ואף קיבל על עצמו להיטיב את דרכיו, די בכך שקיבל את העונש הראוי לו, כדי שייקרא "אחיק", וכבר אינו עבריין. דרשה זו של חז"ל המופיעה במשנה, מסכת מכות, פרק ג, משנה טו, הובאה גם בפסיקת בית המשפט העליון על ידי השופט, כתוארו אז, מנחם אלון בעמ"א 4/82 מדינת ישראל נ' אבריאל בן אריאל תמיר פ"ד לז(3) 201 (1983), בעמ' 208, בין האותיות ו-ז: **"עיקרו של דבר. על-פי האמור בדברים, כה, ג: 'ונקלה אחיק לעיניך' קבעו חכמים**

כלל גדול בתורת הענישה העברית: 'משלקה - הרי הוא כאחיק' (משנה, מכות, ג, טו). וכלל גדול זה יפה הוא לא רק לאחר שריצה את עונשו אלא גם בעת ריצוי העונש, שאחיק ורעך הוא, וזכויותיו וכבודו כאדם שמורים עמו ועומדים לו". פרופי מנחם אלון מביא פסק דין זה כאחת הדוגמאות להפעלת "עקרונות מורשת ישראל בפסיקת בתי המשפט" (לשון פרק 44, סעיף ז, בספרו, המשפט העברי, כרך ג, עמי 1549 ואילך, תחת תת הפרק "זכויות יסוד של עצורים ואסירים").

150. "ורשעת הרשע לא יפשל זה: יום שובו מרשעו" (שם, עמי 265). כאן יפים דבריו של רי שמעון בר יוחאי כשקבע (תלמוד בבלי, מסכת קידושין, דף מ, עמי ב): "אפילו רשע גמור כל ימיו, ועשה תשובה באחרונה - אין מזכירים לו שוב רשעו" כאשר הוא מתבסס על הפסוק המצוטט לעיל מספר יחזקאל, פרק לג, פסוק יג: "ורשעת הרשע לא יפשל זה: יום שובו מרשעו".

151. "אונאת דברים" (שם, עמי 265; רקובר, תקנת השבים, עמי 93 ואילך) המחבר מביא את הכלל של ההלכה היהודית, לפיו הזכרת עברו של עבריין ששב יש בה גם משום איסור תורה של אונאת דברים. את הפסוק (ספר יקרא, פרק כה, פסוק יז): "ולא תונו איש את עמיתו", פירשו חכמינו כמדבר באונאת דברים. דוגמה לאונאת דברים האסורה על פי המקרא הזה נתנו בעבריין ששב בתשובה. וזו לשון הרמב"ם: הלכות מכירה, פרק יד, הלכה יב; הלכות תשובה, פרק ז, הלכה ח: "אם היה בעל תשובה, לא יאמר לו: 'זכור מעשיך הראשונים'".

152. "כוחן שנשתמד ושב ליהדותו" (שם, עמי 265-267) גם במקרה זה, על פי המקורות היהודיים, אותם הביא פרופי רקובר, החוטא חוזר למסגרת החברתית הנורמטיבית, גם אם מדובר בעבירה חמורה של המרת דת, והכל כאשר שב בלב שם ליהדות (וראה לעניין זה את הניתוח המפורט אצל רקובר, תקנת השבים, עמי 94-99, והמקורות המובאים שם, ובמיוחד הדיון בספרו של חתן פרס ישראל, פרופי אברהם גרוסמן, חכמי אשכנז הראשונים (ירושלים, תשמ"ה), עמי 122-126).

153. "סנקציה עונשית נגד המזכיר לבעל תשובה את מעשיו הראשונים" (רקובר, התשובה, בעמי 267). כחלק מתהליך השיקום, והחובה החברתית לסייע לעבריין להשתקם ואי הזכרת המעשים הרעים לעבריין, קיימת במקורות המשפט העברי אף ענישה נגד מי שמזכיר לעבריין את עברו. ההנמקות שנתן רבנו גרשום מאור הגולה לאי-פסילתו של הכוהן, מובאות על ידי המחבר (שם), תוך שיוך לאיסור אונאת דברים ועידוד העבריין לשוב בתשובה, אשר לדעת המחבר, יכולות להסביר לנו אף את הרקע לתקנה המיוחסת לרבנו גרשום (ראה גם הערה 32, שם). עוד כותב המחבר שם כדלקמן (עמ' 267):

"תקנה זאת עניינה סנקציה עונשית, והיא קובעת כי כל המזכיר לחוזר בתשובה את מעשיו הראשונים - יהיה בנידוי. וכך מובא בשו"ת מהר"ם בר' ברוך מרוטנבורג [שו"ת מהר"ם ב"ב, דפוס פראג, סימן תתרכב], בין תקנות רבנו גרשום: 'חרם שלא לבייש בעלי תשובה מעוונם בפניהם'. גם רב האי גאון הטיל שמתא [=נידוי] על מי שיבזה את מי שהמיר את דתו, וחזר בו ובא לבית הכנסת להתפלל. אבל המיוחד כאן הוא התקנת תקנה כללית".

ט. עמדת המשפט העברי - סיכום

154. ניתן לומר, כי המגמה המרכזית העולה מהמקורות היא, שלא לפרסם את שמות בעלי הדין ואת שמות הנאשמים, אלא אם כן יש לכך תועלת חינוכית או מטרה חשובה אחרת, כגון: הרתעת מי שמורד במלכות, כמו פרשת עכן.

155. בפועל, בספרות ההלכתית המעשית (שאלות ותשובות ופסקי דין רבניים), השמטת השמות אינה גורעת מחשיבות הפסק, שיוקרתו ומשקלו נקבעים על ידי הכותב ולא על ידי הנתונים הביוגרפיים של המתדיינים בפניו.

156. זכות הפרטיות של הנאשמים והמתדיינים, גם לה יש משקל, כפי שהוסבר במקורות דלעיל. המצב הגיע לכך, שכבר בספרות חז"ל יש מחלוקת, האם ראוי שבעלי המדרש יגלו לקורא את שמו של העבריין, כאשר במקרא, השם איננו מופיע; האם להעדיף פרשנות מדוייקת ואמיתית, או כיסוי השם, שכן זה מה שרצה כותב הטקסט המקראי.

157. על כל פנים, בספרות השו"ת העוסקת בעניינים אישיים, כגון: עבירות של בעלי הדין, אין השם מוזכר, והדברים באו לידי ביטוי בדוגמאות הרבות המופיעות בספרו של נחום רקובר, צנעת הפרט, ובהסבריו, המבוססים על מקורות רבים של חז"ל, האוסרים להזכיר את שם העבריין שחזר בתשובה, שכן, לאחר הענשתו של העבריין חוזר האיש להיות "אחיר".

1 י. פומביות הדין: חוק יסוד: השפיטה וחוק בתי המשפט

158. סעיף 3 לחוק היסוד: השפיטה, קובע את עקרון פומביות הדין, באומרו: "**בית משפט ידון בפומבי, זולת אם נקבע אחרת בחוק או אם בית המשפט הורה אחרת לפי חוק**".

159. ברמה החקיקתית, מוסדרת סוגיית פומביות הדין בסעיף 68 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, שזה לשונו:

"(א) בית משפט ידון בפומבי.

(ב) בית משפט רשאי לדון בענין מסויים, כולו או מקצתו, בדלתיים סגורות, אם ראה צורך בכך באחת מאלה:

(1) לשם שמירה על בטחון המדינה;

(2) לשם מניעת פגיעה ביחסי החוץ של המדינה;

(3) לשם הגנה על המוסר;

(4) לשם הגנה על עניינו של קטין או חסר כהגדרתו בסעיף 368א לחוק העונשין, תשל"ז-1977 וכן אדם עם מוגבלות שכלית או אדם עם מוגבלות נפשית, כהגדרתם בחוק הליכי חקירה והעדה (התאמה לאנשים עם מוגבלות שכלית או נפשית), התשס"ו-2005 (בחוק זה - חוק הליכי חקירה והעדה של אנשים עם מוגבלות);

(5) לשם הגנה על ענינו של מתלונן או נאשם בעבירת מין או בעבירה על פי החוק למניעת הטרדה מינית, התשנ"ח-1998;

(6) (נמחקה);

(7) הדיון הפומבי עלול להרתיע עד מלהעיד עדות חפשית או מלהעיד בכלל;

(8) לשם הגנה על סוד מסחרי;

(9) לשם הגנה על ענינו של מתלונן או ניזוק בעבירה לפי סעיף 377א לחוק העונשין, התשל"ז-1977;

(10) לשם הגנה על עד מוגן או על מידע חסוי בעניין עד מוגן, תכנית הגנה, הרשות להגנה על עדים, או עד מאוים, כמשמעותם בחוק להגנה על עדים, התשס"ט-2008;

(11) לשם הגנה על ענינו של נפגע עבירה או של עבריין מין, בהליך לפי חוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין, התשס"ו-2006;

(12) לשם הגנה על ענינו של חשוד בדיון בבקשה לאסור את פרסום שמו לפי סעיף 70(ה1);

(13) לשם הגנה על ענינו של מתלונן או נאשם בעבירת אלימות כלפי בן משפחה כהגדרתו בחוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991.

(ג) בבקשות לצווי ביניים, לצוים זמניים ולהחלטות ביניים אחרות, רשאי בית משפט לדון בדלתיים סגורות.

(ד) החליט בית משפט על עריכת דיון בדלתיים סגורות, רשאי הוא להרשות לאדם או לסוגי בני אדם להיות נוכחים בעת הדיון כולו או מקצתו.

(ה) על אף הוראות סעיף 68(א) -

(1) עניני משפחה, כמשמעותם בחוק בית המשפט לעניני משפחה, התשנ"ה-1995, למעט תובענות לפי חוק הירושה, התשכ"ה-1965, שעילתן אינה סכסוך בתוך המשפחה ותובענות לפי חוק השמות, התשט"ו-1956, ולפי חוק קביעת גיל, התשכ"ד-1963 - יידונו בדלתיים סגורות, אלא אם כן הורה בית המשפט לדון בענין, כולו או מקצתו, בפומבי;

(2) בית המשפט העליון הדין בערעור על החלטה או פסק דין של בית משפט לנוער כהגדרתו בחוק הנוער (שפיטה, ענישה ודרכי טיפול), התשל"א-1971, וכן בית משפט הדין במעצרו של קטין, ידונו בדלתיים סגורות; ואולם רשאים בתי המשפט כאמור להרשות לאדם או לסוגי בני אדם, לרבות לנפגע העבירה הנדונה, להיות נוכחים בשעת הדיון, כולו או מקצתו; לענין זה, "נפגע עבירה" - כהגדרתו בחוק זכויות נפגעי עבירה, התשס"א-2001.

160. סעיף 68 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד-1984, קובע בס"ק (א) שבו את הכלל: "בית משפט ידון בפומבי". בס"ק (ב) נקבעו החריגים, ובמסגרת פסקאות משנה רשאי בית משפט להורות כי בענין מסוים, כולו או מקצתו, ידון בדלתיים סגורות (אין כאן המקום להאריך בניתוח פסקאות אלה).

161. בפסיקה נקבע כי סעיף 68 לחוק בתי המשפט, קובע כללים להפעלתו של עקרון פומביות הדיון והחריגים לו (ראה, במיוחד, ע"א 3007/02, פ"ד נו(6) 592 (2002), מפי השופטת דליה דורנר - שלדבריה הסכים השופט יצחק אנגלרד והשופט (כתוארו אז) ד"ר אשר גרוניס - הדין בסעיף 68(ה), בדבר העדר פומביות של דיוני בית המשפט לעניני

משפחה):

162. בפרשה הנ"ל מתייחס בית המשפט העליון למתח שבין פומביות הדין ופרטיות. ביחסים ביניהם, מכריעה השופטת דורנר, כדלקמן (שם, בפסקה 8, בעמ' 598 בין האותיות ג-ה):

"אמנם, פומביות הדין פוגעת במהותה בפרטיות המתדיינים ולעיתים קרובות בפרטיות העדים, אך ככלל, הזכות לפרטיות - הגם שהיא זכות יסוד - נסוגה מפני עקרון הפומביות. אכן, כמו עקרון הפומביות קבועה גם הזכות לפרטיות בחוק יסוד. סעיף 7(א) לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו מורה כי 'כל אדם זכאי לפרטיות ולצנעת חייו'. אלא שסעיף 3 לחוק-יסוד: השפיטה הוא הוראה מיוחדת הגוברת על סעיף 7(א) לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. חוק יסוד: השפיטה וחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, הנם שניהם חוקי יסוד, ומעמדם הנורמטיבי שווה, אך בעוד שחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, דן בזכות לפרטיות במלוא היקפה, מסדיר חוק יסוד: השפיטה את הסוגיה המיוחדת של פומביות הדין. בהוראות הכלליות הקבועות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו, בדבר הזכות לפרטיות, אין כדי לשנות את ההסדר החוקתי המיוחד שנקבע בסעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה, כפי שפורט בפסיקה."

163. מעבר לסעיף 68 לחוק בתיק המשפט, יש להתייחס לסעיף 70, שכותרתו "איסור פרסומים", ואשר רלוונטי לגבי איסור פרסום של דיון שהתנהל בדלתיים סגורות על פי החריגים לכלל הקובע פומביות, ואשר מנויים בסעיף 68(ב) וכן סעיף 68(ה), שצוטטו לעיל בפסקה 159. לא ראיתי כאן מקום לפרט את הדינים המיוחדים בסעיף 70 הנ"ל, כולל התייחסות מיוחדת לאיסור פרסום שמותיהם של בעלי דין או עדים, שיש להגן על ביטחונם, וכן כל הדיון בעניין פרסום חשודים, נושא המחייב דיון בפני עצמו, והחורג ממסגרת פסק דין זה.

164. בית המשפט העליון מסביר את הזיקה שבין קיום דיון בדלתיים סגורות לבין איסור הפרסום, בפרשה הנ"ל (שם, בפסקה 10, עמ' 600, בין האותיות א-ג):

"הכלל הבסיסי הוא אפוא שאין פוגעים בעקרון הפומביות, לרבות בדרך של איסור פרסום, אלא על יסוד הוראה מפורשת בחוק או החלטת בית-המשפט על-פי עילות מפורשות שנקבעו בחוק. גם אין זהות בין קיום ההליך בדלתיים סגורות לבין איסור הפרסום. איסור הפרסום עומד כשלעצמו, ואין הוא פועל יוצא של סגירת הדלתיים. דרושה הוראה מיוחדת כדי לאסור פרסום. ראו השופט אור בבג"ץ 6005/93, פ"ד מט(1) 159, בעמ' 168. ואכן, לבית-המשפט ניתן שיקול-דעת בסעיף 70(א) לחוק בתי המשפט להתיר פרסום הליך שהתנהל בדלתיים סגורות. הוראה זו, המאפשרת להביא לידיעת הציבור את אשר נסתר ממנו בשל סגירת דלתיים, משקפת את האינטרס הציבורי כבד המשקל בפומביות המשפט. על בית-משפט המתבקש להתיר פרסום הליך שהתנהל בדלתיים סגורות: ראשית, לבחון אם המטרה שלשמה נסגרו הדלתיים עומדת בעינה, ושנית, להפעיל את שיקול-דעתו כך שעקרון פומביות הדין ייפגע במידה המזערית האפשרית להשגת מטרה זו."

יא. תחולתם של עקרונות פומביות הדין על הדין המשמעתי של עובדי מדינה

165. על פי הניסוח המילולי של חוק היסוד: השפיטה, לכאורה, הוא אינו חל במקרה שבפניי, שכן בחוק היסוד האמור עיגן המחוקק את עקרון פומביות הדין וקבע לעקרון זה מעמד מיוחד ועליונות, רק על בתי משפט המוזכרים בסעיף 1 לחוק היסוד הנ"ל: בית המשפט העליון; בית המשפט המחוזי; בית משפט השלום; וכן בית משפט אחר שנקבע בחוק (למשל, בית המשפט לענייני משפחה).

166. במקרה שבפניי, מדובר בהליך משמעותי שאינו עונה להגדרות הנ"ל, ועל כן, קשה לקבל את גישת בית הדין המשמעותי המנסה ליישם את סעיף 3 לחוק יסוד: השפיטה, על ההליכים בבית הדין המשמעותי של עובדי המדינה.

167. ברם, ברמה החקיקתית מצוי סעיף 41 לחוק שירות המדינה (משמעת), התשכ"ג-1963, שבו קבוע עיקרון פומביות הדין. זו לשון החוק:

" 41. (א) בית הדין ידון בפומבי.

(ב) בכל שלב משלבי הדין רשאי בית הדין להחליט, מנימוקים שיירשמו בהחלטתו, על עריכת הדין, כולו או חלק ממנו, בדלתיים סגורות, אם לדעתו הדבר דרוש לשם שמירה על בטחון המדינה או יחסי החוץ שלה, או לשם הגנה על המוסר, על שלומו של קטין או על פעולתו התקינה של שירות המדינה.

(ג) החליט בית הדין על עריכת דין בדלתיים סגורות, רשאי הוא להרשות לאדם או לסוגי בני-אדם להיות נוכחים בשעת הדין, כולו או מקצתו.

(ד) לא יגלה אדם דבר על דין שהתנהל בבית הדין בדלתיים סגורות אלא ברשות בית הדין או במידה שהגילוי דרוש לביצועה של החלטת בית הדין או לביצוע חוק זה.

(ה) העובר על הוראות סעיף קטן (ד), דינו - מאסר ששה חדשים או קנס חמשת אלפים לירות".

יב. מטרות הפומביות: טוהר ההליך, זכות הציבור לדעת, חופש המידע, גילוי עבריינים נוספים, וחופש הביטוי

168. בשלב זה ראוי לנכון להציג, ולו גם בתמצית, את מטרות פומביות הדין, כפי שעולה מן הפסיקה, וזאת כדי שלאורם ניתן יהיה לבחון את הסוגיה שעליי להכריע בה בפסק דין זה.

169. עקרון הפומביות, נשען על מערך זכויות, עקרונות וערכים, אשר מחייבים את החברה הרוצה להתנהל בדרך הישר, להגן עליהם מכל משמר. במסגרת זו ניתן למצוא את טוהר ההליך השיפוטי, זכות הציבור לדעת, חופש המידע, והתועלת שבפרסום, אליהם אתייחס, עתה.

170. טוהר ההליך השיפוטי יוכל להתקיים כאשר ההליך יהיה שקוף ופתוח לעיני כל. כך, לא יוכלו להיעשות דברים במחשכים ורחוק מעין הציבור. ברם, כפי שנראה להלן, השקיפות אינה ערך יחיד ולא ניתן להסתכל עליה בבדידותה; יש להתחשב גם בערכים אחרים.

171. נגישות המידע לציבור, הינה דבר חשוב, שכן בכך מעצבת החברה את דעותיה, ומפעילה שיקול דעת בייחס לנושאים שונים. אין ספק כי מידע בדבר ההליכים הפליליים, העונשים אשר הוטלו וכדומה, מהווה אחת מן התרומות לביסוס החברה הדמוקרטית ולעיצוב דעת קהל בריאה ונכונה.

172. הצגת חלק מן הערכים מובאת בפסק הדין של השופט אליעזר גולדברג בע"א 3614/97 פלוני נ' חברת החדשות הישראלית בע"מ פ"ד נג(1) 26 (1998), כדלקמן (בפיסקה 6, בעמ' 45, מול האות ו):

"על כף המאזניים האחת, מונח עקרון פומביות הדין, ששורשיו נטועים בשיקולי מדיניות ציבורית ראויה, ולאוו דווקא באינטרסים הפרטיים של בעלי-הדין. ראייה לדבר שהסכמה דיונית בין בעלי הדין לחיסוי ההליכים, אינה, כשלעצמה עילה לסטייה מעקרון פומביות הדין...".

ובהמשך (שם, מול האות ז):

"הרציונל הראשון לעקרון פומביות הדין מושתת על ההכרה בזכות הציבור לקבל מידע על דרך פעולתן של הרשויות הציבוריות, ובכלל זה הרשות השופטת. עקרון פומביות הדין מהווה מימוש הזכות האמורה".

ובהמשך (שם, בפסקה 7, בעמ' 46, בין האותיות ד-ה):

"הרציונל השני לעיקרון הוא בערובה לאיכות ההחלטה הניתנת בסיום ההליך".

כאסמכתא לכך, מובא פסק דין של השופט דב לוין (ע"פ 334/81 הגינזר נ' מדינת ישראל פ"ד לו(1) 827, בעמ' 823).

השופט גולדברג מסביר בפסק הדין נימוק נוסף המצדיק את עקרון פומביות הדין (שם, בפסקה 8, בעמ' 47, מול האות א):

"רציונל נוסף לעקרון פומביות הדין, אשר נגזר משני קודמיו, מתמקד בתרומתו לביצור אמון הציבור בבתי-המשפט, כשחיסוי ההליכים מעין הציבור פוגע במראית פני הצדק".

נימוק נוסף מובא על ידי השופט גולדברג, בהמשך (שם, בפסקה 9, בעמ' 47, מול האות ב): **"זכות הציבור לדעת, אף הוא רציונל לעקרון פומביות הדין, בהיות הפומביות אמצעי להזרמת מידע לציבור, וזכות זו מקבלת משנה תוקף בסוגיות בעלות חשיבות ציבורית. נקודת המוצא היא שבעניינים כאלה גוברת במיוחד זכות הציבור לקבל מידע, העשוי לסייע לפרטים לכלכל את צעדיהם ולעצב את השקפותיהם ודעותיהם".**

173. זכות הציבור לדעת, קיבלה מעמד מיוחד, באמצעות חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998 (להלן - "חוק המידע"), אשר עיגן חלק מהזכות הטבעית של הציבור לקבלת המידע, בחקיקה. סעיף 1 לחוק המידע, קובע את העיקרון: **"לכל אזרח ישראלי או תושב הזכות לקבל מידע מרשות ציבורית בהתאם להוראות חוק זה".**

174. סעיף 9 לחוק המידע, מצוין את החריגים לחובת מסירת המידע, תוך ציון בסעיף 9(3) כי מידע בניגוד לחוק הגנת הפרטיות אין חובה למסרו, וזו לשון החוק שם:

"מידע שגילוי מהווה פגיעה בפרטיות, כמשמעותה בחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981, אלא אם כן הגילוי מותר על פי דין".

175. סעיף 2 לחוק המידע, הינו סעיף התחולה, ובו נקבע כי אינו חל על בתי המשפט, ולכן אינו רלוונטי לדין שבפניי, אלא משקף אך ורק את חשיבות העברת המידע לציבור.

176. במסגרת הנימוקים לערך של פומביות הדין, ניתן להזכיר גם כי עצם פרסום הדין יכול להביא לכך שעברייני מסוים שמועמד לדין על עבירה כנגד פלוני, ביצע מעשה דומה נגד אלמוני. אותו אלמוני ידע על ההליך השיפוטי, ויכול להגיש תלונה במשטרה. בכך פומביות הדין מסייעת לגילוי עבריינים נוספים או לגילוי עבירות נוספות של אותו עברייני. נוכחים אנו לדעת אפוא, כי פומביות הדין תורמת לחברה בכך שמגבירה היא את אכיפת הדין ומשפרת את איכות החיים של כלל הציבור.

יג. פומביות הדין ופרסום ההליכים

177. אין הכרח ליצור זהות מלאה בין פומביות הדיון לבין פרסום תוצאות ההליכים בכלי התקשורת או בפרסומים אחרים. יש מקרים בהם עצם ההליכים עצמם יכולים לפגוע בצדדים. דוגמה בולטת לכך היא תביעות בגין לשון הרע שביחס אליהן נקבע בסעיף 21 לחוק איסור לשון הרע, תשכ"ה-1965, כי בעניינים אלה, בין בהליך פלילי ובין בהליך אזרחי, "רשאי בית משפט מיוזמתו או לבקשת בעל דין, לאסור או לעכב זמנית, מנימוקים שירשמו, פרסום ברבים של הליכי בית משפט... במידה שראה צורך לכך לשם הגנה על שמו של אדם הנוגע במשפט".

178. התייחסות לסוגיה ניתן למצוא ברע"א 3614/97 הנ"ל, כאשר השופט גולדברג מסביר כי כאשר קיימת זיקת גומלין בין חשיבותו הציבורית של פרסום, שהגבלתו מבוקשת, לבין הנטייה להפעיל את הסמכות שבסעיף 21 לחוק הנ"ל, יש למצוא סימנים לעניין בעל חשיבות ציבורית (שם, בעמ' 56, מול האות ז). הוא מסביר כי המונח 'עניין ציבורי' הוא מושג דינמי שדרגתו משתנה בהתאם למהות העניין ולעיתוי הפרסום (שם, בעמ' 57, מול האות א). ובהמשך אומר הוא את הדברים הבאים (שם, בעמ' 57, בין האותיות ג-ה):

"ספק אם ניתן ורצוי לגדור את המונח "עניין לציבור", נוכח מגוון המצבים העשויים להתעורר במציאות. על-כן, יש להסתפק באמות-מידה כלליות, שלצורך התווייתן ניתן להיעזר באמות-המידה שפותחו בקשר לפרשנות סעיף 18 לחוק הגנת הפרטיות. וכך נאמר: 'המונח 'עניין ציבורי'... (ה)מתייחס רק לפרסום המביא עמו משום תועלת לציבור, ולא די שיש בפרסום משום 'עניין לציבור', שיש בו לעתים אך כדי 'לספק מזון לסקרנים או למלא יצרם של רכלנים... (ע"א 213/69 חברת החשמל לישראל בע"מ ואח' נגד עיתון 'הארץ' בע"מ ואח', בעמ' 91). פרסום עשוי להביא תועלת לציבור אם תורם הוא לגיבוש דעתו בעניינים ציבוריים, ואם יש בו כדי לגרום לשיפור אורחות חייו (ז' סגל, 'הזכות לפרטיות למול הזכות לדעת' עיוני משפט ט (תשמ"ג-מ"ד) 175, 196)" (ע"א 439/88 רשם מאגרי מידע נ' ונטורה, פ"ד מח(3) 808, בעמ' 826)".

יד. הפרסום בהליך הפלילי וחוק המרשם ותקנת השבים

179. מקובל היה במשך דורות רבים במשפט האנגלי ובעקבותיו, במשפט הישראלי, כי פסקי הדין הפליליים היו מתפרסמים כולל שמות הנאשמים ואף נפגעי העבירה, כך למשל בתיקי רצח בפסק הדין היה מוזכר לא רק שמו של הרוצח שהורשע, אלא גם שמו של הנרצח.

180. ככל שמדובר באונס, הובן כי אין הצדקה לחשוף את שמה של המתלוננת, ולכן שמה בד"כ אינו מוזכר בפסק הדין, אך שמו של הנאשם מוזכר גם מוזכר, למעט מקרים של אונס בתוך המשפחה, שבהם הזכרת שמו של הנאשם, תחשוף ממילא את השם של בתו או בנותיו.

181. לכאורה, יש לכך הצדקה מלאה ובכך מתקיימים כל הרציונאליים של פומביות הדיון וגם מוענש הנאשם בכך שמוטל בו אות קלון של עבריו חמור.

182. ברם, פרסום השמות בפסקי הדין חל גם כאשר הנאשם יוצא זכאי. כאן, ההסבר והצדקה לפרסום בעייתית ביותר. דוגמה בולטת לכך יכול לשמש מקרה שהתחיל בבית משפט זה בהרכב פשעים חמורים, שבו הורשע הנאשם באונס ברוב דעות ונגזרו עליו 3 שנות מאסר, מאסר על תנאי ופיצוי למתלוננת (תפ"ח 32059-04-10) והנה, בבית המשפט העליון, התקבלה דעת המיעוט והמערער יצא זכאי בדינו מחמת הספק, פה אחד (ע"פ 7653/11). פסקי הדין בעניינו של אותו נאשם פורסמו באתר "נבו" וביתר אתרי המשפט.

183. היש הצדקה לפרסום? כיצד יוכל אותו אדם לשקם את חייו כאשר שמו מופיע באתרי המשפט, פעם

כמורשע ופעם כזכאי? האם אין בכך זילות של הזיכוי בבית המשפט העליון, שכן עדיין שמו ידוע כמי שהועמד לדין ויצא זכאי, בעוד שמבחינה משפטית, ובמיוחד כפי שנראה להלן, על פי החוק משנת 1981, אין להביא בחשבון "עבר פלילי" שהסתיים בזיכוי. מ

184. מכאן, שגם הגורסים כי יש לפרסם כל פסק דין שהמשפט בעניינו התנהל על פי עקרון פומביות הדין, יהיו חייבים להודות כי לפחות ככל שמדובר בזיכוי, אין כל הצדקה לפרסום, ויש בו עוול מאוד מאוד חמור כלפי נאשם. כך לגבי המקרה שתואר לעיל, שבו הורשע אדם (ברוב דעות) בערכאה אחת, וערעורו התקבל והוא זוכה מחמת הספק בערכאת הערעור. לא כל שכן, שאין כל רציונל לפרסום פסק דין מזכה בערכאה הראשונה, שעליה לא הוגש ערעור.

185. נעבור עתה לבדיקת הצדקת הפרסום של המורשעים בהליך פלילי, וזאת בהתייחס גם לחקיקה מ-1981 שאותה נזכור עתה.

186. חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים, התשמ"א-1981 (להלן - "חוק המרשם הפלילי"), מסדיר שני נושאים חשובים הקשורים באופן אמיץ לענייננו: ניהול רישום של מי שעבר עבירות פליליות, ובשלב מסוים - מחיקתן.

187. בסעיף 2 לחוק המרשם הפלילי, קבע המחוקק כי פרטי הרישום הפלילי מתייחסים אל "**הרשעות ועונשים של בית משפט או בית דין בפלילים (להלן - בית משפט) בשל פשעים ועוונות (להלן - עבירות)**".

188. לא ברור כלל ועיקר האם בפרשה שלפנינו אנו נמצאים בהליך פלילי כזה או אחר, מאחר והדין המשמעותי לא הוגדר כהליך פלילי מובהק.

189. בנוסף, המחוקק דיבר על עבירות מסוג פשע או עוון, וגם כאן לא ברור, האם עבירה משמעותית של עובדי מדינה נכללת בקטגוריה זו. על פני הדברים נראה שהתשובה הנה שלילית ולכן, אם הייתה מבקשת המערערת שבפנינו "תעודת יושר" או אישור שאין עליה רישום פלילי, הייתה מקבלת אישור כזה על פי סעיף 12(א) לחוק המרשם הפלילי.

190. פרק ג לחוק המרשם הפלילי, עוסק בשאלת הגבלת מידע שנמסר.

ככלל, החוק מצמצם את הנגישות להרשעותיו הקודמות של אדם, וקובע תקופות שלאחריהן מתיישנת ההרשעה ונמחקת כאשר יש קשר בין חומרת העונש, ותקופת המאסר שהוטלה על הנאשם, לבין אורך תקופת ההתיישנות (סעיף 14 ו-15 לחוק). 10 שנים לאחר תום תקופת ההתיישנות, נמחקת העבירה כליל ואין למסור מידע עליה, אלא במקרים חריגים לגופים מיוחדים, כאמור בסעיף 16 לחוק. אכן יש חריגים בסעיף 17 לחוק אך אין הוא רלוונטי לענייננו.

191. המחוקק הגביל את הנגישות לעברו הפלילי של אדם, ואת עצם הרשעתו למסגרת מצומצמת ביותר זאת במסגרת חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים הנ"ל, אשר קבע מתי והאם ניתן לפרסם לאחר סיום ההליך המשפטי את דבר עצם ההרשעה של אדם.

192. והנה, אם יוותרו על כנם הפרסומים בקובץ פסקי הדין של בתי המשפט השונים, או באתרי המידע המשפטיים, ייווצר מצב הסותר את החוק: אדם עבר עבירה פלונית ביום מסוים, חלפה תקופת ההתיישנות ותקופת המחיקה על פי סעיפים 14-16 לחוק. אותו אדם יוכל לקבל "תעודת יושר" ואישור מהמסטרה שאין לו עבר פלילי. אולם, כל המחפש באתרי המשפט השונים, ימצא את העבירה שכבר נמחקה והתיישנה. מצב זה אינו תקין, ויש בו משום פגיעה יומיומית בעקרון שלטון החוק, שכן הותרת שמם של נאשמים באתרים הללו,

לאחר תום תקופת ההתיישנות והמחיקה, סותרת את זכות הנאשמים לאותו שיקום הקרוי בחוק (על פי המינוח של המשפט העברי שהזכרנו בפרק ט), "תקנת השבים".

טו. הפרסום בהליך האזרחי

193. בפסקי הדין, ושוב על רקע המצב באנגליה, מפורסמים פסקי הדין עם שמות הצדדים והעדים, ללא מגבלה שהיא.

194. בית המשפט העליון, בשנה שעברה, התייחס לשאלת אי פרסום שמו של אדם, גם כאשר לא קיימת חקיקה ספציפית בעניין. תובע בהליך נזיקי ביקש ששמו לא יפורסם (רע"א 482/13 אליהו חברה לביטוח בע"מ נ' מר. (2013)). באותה פרשה, אישר בית המשפט המחוזי בקשה של תובע, עורך-דין במקצועו, שלא לפרסם את שמו במסגרת תביעת פיצויים שהגיש בשל תאונת דרכים בה נגרמו לו נזקי גוף. חברת הביטוח הנתבעת הגישה בקשת ערעור לבית המשפט העליון, ובקשתה נדחתה.

195. טענת המבקשת, אשר נדחתה, הייתה כי לא ניתן להרחיב את איסור הפרסום מעבר למה שהגביל המחוקק בחקיקה ספציפית, וזו לשון הדברים שם, בפסקה 4 :

"המבקשת טוענת כי החלטת בית משפט קמא ניתנה תוך סטייה מהוראות חוק בתי המשפט, הכוללות רשימה סגורה של מקרים בהם רשאי בית המשפט להורות על בירור ההליך בדלתיים סגורות ולאסור פרסום פרטים שונים בנוגע להליך המתנהל בפניו. נטען, כי ההחלטה סוטה מהעקרונות שהותוו בפסיקתו של בית משפט זה לעניין אותה רשימת מקרים".

196. בפיסקאות 8-9, להחלטתו, מפרט כבי השופט זילברטל את העקרונות לפומביות הדין והזכות לפרטיות, במסגרת הנורמטיבית, וכותב שם, כדלקמן:

"הסוגיה שמעוררת בקשת רשות הערעור דנא היא שאלת האיזון הראוי, במקרה הקונקרטי, בין עקרון פומביות הדין לבין הזכות לפרטיות. עקרון פומביות הדין - המעוגן בסעיף 3 לחוק-יסוד: השפיטה ובסעיף 68 לחוק בתי המשפט - הוא אחד העקרונות החוקתיים המרכזיים שביסוד שיטת המשפט שלנו (ע"פ 353/88 פלוני נ' מדינת ישראל, פ"ד מה(2) 450, 444 (1991)). ביסודו, מבוסס העיקרון על שלושה רציונאלים הקשורים זה בזה. האחד, ההכרה בחשיבותה של זכות הציבור לדעת, זכות אשר תורמת לעיצוב דעותיו והשקפותיו של הפרט בחברה דמוקרטית; השני, הערובה לאיכות ההחלטה הניתנת בסיום ההליך, בעיקר בשל היותו של

ההליך חשוף לעיני הציבור; השלישי, הידוק ארון הציבור במערכת המשפט על-ידי שקיפותו של הליך עשיית הצדק (בג"ץ 5917/97 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' שר המשפטים, פסקה 18 (8.10.2009)). מכוחו של עיקרון זה נפסק כי ניתן לפרסם דברים שנאמרו בין כתלי בית המשפט (ע"א 4963/07 ידיעות אחרונות בע"מ נ' פלוני, פסקה 7 (27.2.2008), להלן: עניין ידיעות אחרונות), וכי על דרך הכלל מתפרסמים שמות בעלי הדין (ע"פ 8225/12 חברה פלונית בע"מ נ' פלוני, פסקה 10 לפסק-דינו של השופט ע' פוגלמן (24.2.2013)). ואולם, עיקרון זה - ככל העקרונות, האינטרסים והזכויות במשפט - איננו מוחלט. אחד החריגים לו הוא הזכות לפרטיות, זכות חוקתית המעוגנת בסעיף 7 לחוק-יסוד: כבוד האדם וחירותו. במתח שבין שני אינטרסים אלה - עקרון פומביות הדין מזה והזכות לפרטיות מזה - נקבעה נקודת האיזון העקרונית על-ידי המחוקק בסעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט...

9. הנה כי כן, על פי נקודת האיזון העקרונית שנקבעה על-ידי המחוקק, עקרון פומביות הדין נסוג מפני הזכות לפרטיות רק מקום בו הפגיעה בזכות זו היא חמורה (עניין ידיעות אחרונות, פסקאות 7-10; רע"א 3788/06 פלוני נ' ידיעות אחרונות בע"מ, פסקה 15 לפסק-דינו של השופט ח' מלצר (19.1.2012), להלן: עניין יפת). אמת המידה המרכזית לבחינת עוצמת הפגיעה בזכות לפרטיות היא אופיו של המידע שאת פרסומו מבקש אחד הצדדים להגביל. כך, ככל שמידע זה מתייחס לעניינים המשתייכים לליבת הזכות לפרטיות, תגבר נטייתו של בית המשפט להכיר בפגיעה כחמורה (עניין ידיעות אחרונות, פסקה 10). ואולם, גם לאחר שהגיע בית המשפט למסקנה כי הפגיעה הפוטנציאלית בפרטיות היא חמורה, מלאכתו טרם הסתיימה. עליו להמשיך ולבחון, האם בנסיבות המקרה יש מקום להפעיל את הסמכות הנתונה לו לאסור פרסום, נוכח האיזון בין השיקולים השונים הצריכים לעניין (שם, פסקה 11). כך, לצד שיעור הפגיעה בזכות לפרטיות, יש לבחון את מידת הפגיעה בעקרון פומביות הדין. נקודת המוצא היא שעקרון פומביות הדין נפגע כל אימת שפרסומו של ההליך השיפוטי מוגבל. זאת, משום שהצידוקים לעיקרון הם מוסדיים בעיקרם, והם אינם מבוססים רק על העניין הציבורי שבדין הספציפי (ראו רע"א 3614/97 פלוני נ' חברת החדשות הישראלית, פ"ד נג(1) 26 (1998), פסקה 17 לפסק-דינו של השופט א' גולדברג(שהיה בדעת מיעוט) וכן פסקה 10 לפסק-דינו של השופט ת' אור). עם זאת, עוצמת הפגיעה בעיקרון עשויה להשתנות ממקרה למקרה. כך למשל, אין עצמתה של הפגיעה הנובעת מאיסור פרסום גורף על ההליך הנדון בבית המשפט כעצמתה של הפגיעה הנובעת מאיסור פרסום חלקי הנוגע אך לזהותם של בעלי הדין (ככל שאין עניין ציבורי מיוחד בזהותם)".

197. בבחינת המשקלים והשיקולים הראויים, נותן בית המשפט העליון, בהמשך לדברים הנ"ל בפסקה 9 סיפא, לפסק הדין הנ"ל, כלים נוספים, לבחינת ויצירת המשקלים הראויים, ובחינת הערכים השונים, זאת בשים לב למצב המשפטי/דיוני, שבו מתבקש בית המשפט לאסור את פרסום שמו של אדם, וכותב בזו הלשון:

"ניתן אפוא למנות פרמטרים שונים לבחינת מידת הפגיעה בעיקרון פומביות הדין. בין אלה, ניתן להצביע על היקף איסור הפרסום, משך האיסור, השלב שבנמצא ההליך השיפוטי (עניין ידיעות אחרונות, פסקה 11; וראו גם האמור בהקשר זה בפסקה 6 לעיל), מידת העניין הציבורי שבהליך הספציפי ובזהותם של בעלי הדין (עניין פלוני, פסקה 12), קיומם של אמצעים אחרים, פוגעניים פחות, בידי בית המשפט המאפשרים לו למנוע את הפגיעה בפרטיות (עניין פלוני, פסקה 19 לפסק-דינו של השופט ת' אור)".

198. שופט בית המשפט העליון, כבוד השופט צבי זילברטל, כותב בפסקה 13 להחלטתו:

"בטרם סיום, ראיתי לנכון לייחד מספר מילים בנוגע להנמקתו של בית משפט קמא. כמפורט לעיל, החלטתו של בית משפט קמא לאסור את פרסום שמו ופרטיו של המשיב, נסבה, בעיקרו של דבר, על הפגיעה הפוטנציאלית בפרנסתו של המשיב. לפיכך נעשתה הבחנה בין שני המשיבים. בית משפט קמא הדגיש, כי המשיב, עורך-דין במקצועו, תלוי לצורך פרנסתו במניעת פרסומים שליליים אודותיו, גם בעניין מצבו הבריאותי. בית משפט קמא סבר כי פגיעה פוטנציאלית זו בהכנסתו של המשיב עולה כדי פגיעה חמורה בפרטיותו. דא עקא, שפגיעה פוטנציאלית בפרנסה, תהא חומרית אשר תהא, אינה מובילה בהכרח לפגיעה חמורה בפרטיות, ומכאן שאין היא בבחינת השיקול העיקרי הרלוונטי במלאכת האיזונים הנדרשת בגדרי סעיף 70(ד) לחוק בתי המשפט (עניין ידיעות אחרונות, פסקה 12; ע"א 2763/09 פלוני נ' כונס הנכסים הרשמי, פסקה 4 (החלטה מיום 21.2.2013))".

199. כבי השופט זילברטל, נימק, שם, בהמשך הפסקה הנ"ל, את האינטרסים אשר נצבים אל מול, עקרון פומביות הדין, ועל רמת הפגיעה הצפויה, תוך עריכת האיזונים, והמשקלים הראויים, ולאורם לבחון את בקשת איסור הפרסום, וכותב (שם, פסקה 13, סיפא):

"האינטרס המרכזי הניצב אל מול עקרון פומביות הדין, בשאלה האם יש להורות על איסור פרסום אם לאו, הוא - כמוסבר - הפגיעה החמורה בפרטיות, ולא פגיעות אחרות כמו פגיעה בפרנסה או פגיעה בשם הטוב, גם אם לא אחת מתקיים קשר הדוק בין אלה. פגיעה בפרנסה (או בזכות לשם טוב) עלולה להתרחש גם מקום שבו כלל לא היתה פגיעה בפרטיות, לא כל שכן פגיעה חמורה, ומכאן שאין היא בבחינת השיקול העיקרי הרלוונטי. כך למשל, כאשר התביעה סבה על טענה הנוגעת לשמו הטוב של בעל הדין, כמו איחור בתשלומים בהם חייב אותו בעל דין. בענייננו, כאמור, ההצדקה לאיסור פרסום שמו ופרטיו של המשיב נעוצה בפגיעה החמורה בזכותו לפרטיות. מכאן, שאף אם פגיעה זו לא הייתה מובילה לפגיעה בפרנסתו של המשיב, ברי כי עדיין היה מקום לאסור את הפרסום, וההיפך - מקום בו נפגעת פרנסת בעל דין מחמת הפרסום, אך אין מדובר בפגיעה בפרטיות, אין עילה לאסור פרסום".

200. בהמשך לדברים שם, מתייחס השופט זילברטל להשלכות של החלטתו, בכותבו את הדברים הבאים (שם, פסקה 14):

"אני ער לכך כי עמדתי עשויה להביא לכך שלכאורה ככלל יהיה מקום לאסור פרסום שמות תובעים בתביעות לפיצויים בגין נזקי גוף לסוגיהן, אם הדבר יתבקש על ידי בעל הדין. אני סבור שתוצאה זו אינה ראויה ביסודה, מה גם שבמקרה קונקרטי רשאי בית המשפט להגיע למסקנה שונה, כאשר האינטרס שבפומביות הדין יגבר על הזכות לפרטיות נוכח הנסיבות המיוחדות של המקרה. בשל ההכרה בזכות לפרטיות בכל הנוגע למצבו הרפואי של האדם, אין להלום מדוע ייגרע חלקו של מי שנאלץ לפנות לערכאות ולחשוף שם את מצבו הרפואי לצורך התדיינות משפטית, לעומת מי שאינו נזקק לערכאות, הסובל אף הוא מבעיה רפואית כלשהי, גם אם יש בה כדי להשליך על תפקודו וגם אם הוא ממלא תפקיד שיש להשפעה ברורה על אחרים (נהג רכב ציבורי, רופא, מורה, שופט וכו')".

201. יוצא אפוא, כי נתונה הסמכות לבית המשפט, גם כאשר לא חלה הוראת חוק ספציפית האוסרת פרסום, לאסור את פרסום שמו של אדם, והדבר נעשה תוך באיזון בין פרטיותו של האדם לבין עקרון פומביות הדין, זאת כאשר הכף נוטה לכיוונה של הזכות לפרטיות.

202. בשונה מהחלטתו האמורה של השופט זילברטל, הרי במקרה שבפניי המדובר הוא בהליך משמעותי, אשר נמצא הוא על קו הגבול שבין המשפט הפלילי לאזרחי. לפיכך, ניתן לקבוע כי האינטרס לשמור על זכויות האדם בהליך משמעותי, חזקות הן מאשר בהליך אזרחי.

203. מקל וחומר ניתן ללמוד, כי אם בהליך האזרחי מצא בית המשפט העליון לנכון לאסור פרסום, בנסיבות שצוינו, הרי שבאודאי שניתן וראוי יהיה שגם בהליך המשמעותי הכלליים הקבועים שם והאיזונים שפורטו בהחלטת השופט זילברטל, יחולו גם בהליך המשמעותי.

204. ניתן להביא דוגמאות נוספות בתחום המשפט האזרחי שבהם יש הצדקה לאי פרסום שמות צדדים בפסקי דין. כך, למשל, בתיק פשיטת רגל מוצדק בשלב הראשון לפרסם את ההליך, אפילו בעיתון יומי כדי למנוע מן הציבור את הפגיעה בקיום עסקאות עם פושט רגל. מאידך גיסא, לאחר שאותו פושט רגל זוכה להפטר, ומשמעות הדבר שיכול להתחיל הוא את חייו מחדש, אם יותר פסק הדין בעניין פשיטת הרגל על כנו במשך עשרות שנים בפסקי הדין ובקבצים המשפטיים, יתקשה אותו אדם לשקם את עצמו ולמצוא עבודה כי ימצא שמו באתרים כמי שפשט רגל, על אף שכבר זכה בהפטר.

טז. הליכים משפחתיים

205. במשך שנים רבות, היה הבדל משמעותי בין הליכים משפחתיים בבתי הדין הרבניים שבהם הפרסומים היו חסויים, לבין ההליכים בבתי המשפט האזרחיים שבהם הוזכרו השמות של בעלי הדין, ואפילו שמות הילדים הקטינים, הן בבית המשפט המחוזי והן בבית המשפט העליון.
206. אעיר כי לפני כשנתיים הופיע בפני עורך דין, ששם משפחתו זכור לי מפסק דין ידוע בענייני משפחה. מצאתי את פסק הדין של בית המשפט העליון שבו הוזכרו בעלי הדין ובנם בן השנתיים, והנה התגלה כי אותו עורך דין שהופיע בפניי בשנות הארבעים לחייו, הוא אותו קטין המוזכר בפ"ד מלפני עשרות שנים.
207. אנקדוטה נוספת היא כי בפסק דין מפורסם של בית המשפט העליון שבו הופעתי, הוזכר שמם של בעלי הדין. מרשתי שהייתה בעלת תפקיד בגוף ציבורי, סיפרה לי כי בפגישות רבות שהיו בין אנשי משרדה ואנשים חיצוניים, כאשר כל אחד הציג את עצמו, היו עורכי דין צעירים שואלים אותה האם היא קשורה לאותו פסק דין מפורסם, שכן באותו פסק דין שם המשפחה היה לא שגרתי.
208. ואנקדוטה אחרונה: באחד מהמשפטים האחרונים שניהלתי בבית המשפט המחוזי בענייני רכוש של בני זוג, שפסק הדין שבו פורסם באתרי המשפט, הופיעו שמות הצדדים. לפני כשנה, נודע לי כי בתם של בני הזוג, החלה ללמוד משפטים, וכתבה עבודה על יחסי ממון בין בני זוג, נתקלה בפסק הדין האמור ואז אמרה לאמה: "עכשיו אני מבינה מה היו הסכסוכים בינך לבין אבא".
209. בעניין פסקי הדין בענייני משפחה, חל שינוי עם הקמת בית המשפט לענייני משפחה, כאמור בסעיף 68(ה) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, שצוטט לעיל, בפסקה 159, ופרשנותו של סעיף זה מצויה בע"א 3007/02, שקטעים ממנו הובאו לעיל, בפסקאות 161-164.
210. אין ספק כי יש שיפור רב בחקיקה החדשה, ככל שהדבר נוגע לענייני משפחה. אין בכך כדי לכפר או לפתור את בעיות העבר, כפי שהודגמו לעיל.
211. אזכיר בענייני משפחה את סוגיית הירושה. כאן, יש הצדקה לפרסום של הגשת הבקשה לצו קיום צוואה או לצו ירושה, כדי לאפשר לציבור לדעת על מות אדם או על כך שמבקשים לקיים צוואה שלו בעוד שלקורא הפרסום יש אינטרס בעניין בדרך של הצגת מעמדו כאחד היורשים, או כמחזיק צוואה. לכן, ככל שמדובר בפרסום כזה - הדבר מוצדק. בשלב המאוחר יותר, כאשר כבר מתנהלים הליכים משפטיים, אין צורך לפגוע בפרטיות ולהזכיר את שמם של המנוח או היורשים.

יז. פרסום השמות בעידן האינטרנט - הבחנה בין פרסום בכלי התקשורת לבין פרסום במאגרי מידע

212. המשיבה טענה כי בדומה לפרסום בעיתון, כך יכול פסק הדין להתפרסם.
213. עקרון זה נכון הוא, אלא שיש הבדל בין פרסום במאגרי מידע, לבין פרסום בכלי-התקשורת, וחופש העיתונות. כלי התקשורת משמשים ככלי המרכזי אשר מאפשר, לציבור לפקח על מערכת המשפט, ואחד הגופים אשר שומרים על אמון הציבור בבית המשפט, הפועל כמוסד לגיטימי, ראוי, ובעל שקיפות, כל עוד אין חשש לפגיעה

באינטרסים אחרים, ומעצב את אמון מערכת בתי המשפט. מאגרי המידע אינם עוסקים כלל וכלל בערך זה, כשמם כן הם, מאגרי מידע, ועל אף כי הם משמשים ככלי לפרסום פסקי דין, הם אינם מהווים כלי תקשורת, אלא חברת פרסום, ולמעט הפרסום עצמו אין בהם שום ערך מוסף.

214. סוגיית השפעת האינטרנט על עולם המשפט, זכתה להתייחסות רבה. לצורך ענייננו אזכיר חיבור מלפני מספר חודשים, שיפוט בעידן דיגיטלי, נייר עמדה בהנחיית פרופי שולמית אלמוג והשופטת תמר נאות-פרי (הפקולטה למשפטים, אוניברסיטת חיפה), מאי 2013.

215. יש בנייר העמדה האמור נושאים רבים הקשורים לעולם השיפוטי, כגון: האם רשאים השופטים להתבסס על חומר שאותו הם יכולים ללמוד ממאגרי המידע, במקום ראיות שמביאים הצדדים (שם, עמי 18-19 וכן בעמי 22, ליד הערה 30 ובעמי 36 ליד הערה 66).

216. לענייננו, מציין נייר העמדה כי בד"כ "**החיפוש במאגרי המידע המשפטיים מתבצע באמצעות חיפוש פרטי פסק הדין - שמות הצדדים או מספר ההליך**" (עמי 42). דברים אלה שנאמרו, כמשיח לפי תומו, מחדדים ביתר שאת את האמור בפסק דין זה.

217. מחברי נייר העמדה רואים מעלה מסוימת מבחינה מחקרית בהתחקות אחרי ההיסטוריה של כל הליך, כאשר ניתן לפנות לכתבי הטענות ולהחלטות ביניים, הנמצאים במאגרי המידע (עמי 48-49), ובכך יש תועלת אקדמית למעיין. מבחינתנו, מתחזק הקושי והחומרה של הפגיעה בפרטיות הצדדים.

218. באותו נייר עמדה מוזכר כי קהל היעד בפסקי הדין כולל את הצדדים, עורכי הדין, השלטון והקהילה המשפטית, כאשר יש צורך בפסק הדין להסביר לצדדים מדוע זכו או הפסידו (שם, בעמי 74, כאשר המקור לכך הוא דברים שכתב השופט ברק, כמצוטט שם).

219. נייר עמדה זה ממחיש עד כמה יש צורך להקפיד הקפדת יתר על פרטיות הצדדים, שכן כל מידע שפעם זלג ושם בעל הדין הוזכר בהליך, אפילו הליך ביניים, יגרום לכך כי תונצח דמותו ושמו במאגרי המידע.

220. ואכן, בתקופה האחרונה נתקלתי בתופעה חדשה ומעודדת מבחינה זו: תובע בתיק נזיקין, מגיש בד בבד עם הגשת כתב התביעה, בקשה לשופט התורן, לחסות את התיק. הבקשה

נענית. בדרך זו, אפילו החלטת הביניים הראשונה, בדבר קדם משפט (המפורסמת בדרך שגרה במאגרי המידע), תהיה תחת השם "פלוני" ולא תחת השם המלא.

יח. הצעות לשינוי המצב לעניין פרסום שמות צדדים בפסקי דין

221. בפרק זה אתייחס למאמר חשוב שפורסם בנושא ולהצעת חוק.

1.יח המאמר

222. תחילה, אביא את דבריו של תומר מוסקוביץ, "ההגנה על הפרטיות בפרסומי בתי המשפט - האם ראוי לפרסם שמות בפסקי-דין", משפטים, כרך יח (תשמ"ט), עמוד 431.

223. במסגרת המאמר, כותב המחבר (שם, בעמ' 432, בהערה 5; ההדגשות הוספו):

"ניתן היה להעלות על הדעת תועלת נוספת בפרסום שמות עבריינים ב'פסקי דין' והיא ההרתעה בגלל הקלון הרב והפגיעה באיכות החיים הכרוכים בפרסום... אך לעניות דעתי, פרסום ב'פסקי דין' הקיים לאורך ימים ושנים לא יכול לשמש אלמנט הרתעתי רצוי. הנזק הכרוך בפרסום כזה הוא כה גדול, עד שראייתו כחלק מהעונש נוגדת את עקרון החוקיות, הקובע שאין להטיל עונש שלא נקבע בחוק".

224. בהמשך המאמר הנ"ל, התייחס המחבר לשאלת הפרסום של ההליכים המשמעתיים - שהיא הסוגיה הכי קרובה לענייננו בהליך זה. לאחר סקירה של המצב ההיסטורי, שבו בעבר לא היה פרסום של שמות הנאשמים, שם, בעמ' 440, מספר המחבר את הדברים הבאים (שם, בעמ' 441):

"לא תמיד היה המצב כך בערעורים משמעתיים. היה זמן שבו ראה בית המשפט העליון צורך בפרסום שמו של עורך דין שהואשם בדין משמעתי והפסיד בערעור. בפסק דין על"ע 2/69 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בתל אביב נ' א' בן יהודה, פ"ד כד(1) 449,454. אמר השופט ברנזון: 'מטרת הענישה היא לא רק ענישת העבריין אלא גם הרתעתם של אחרים לבל יעשו כמותו ויגיעו למקומו. מטרה זאת מוחטאת כליל אם פסק הדין בענין חמור כמו זה שלפנינו אינו מתפרסם ברבים; ואם הוא מתפרסם בלי ציון שמו של הנאשם, והוא חוזר למילוי תפקידו, אין ציבור הלקוחות הפוטנציאלי ידע את אשר קרה עימו ועלול להכשל בבחירתו שלא מדעת'.

ניתן אמנם לסייג סנקציה זו למקרים שבהם העונש המשמעתי הוא הרחקה מהלשכה לזמן קצוב או לצמיתות, כפי שאכן היה בפסק הדין הנ"ל. במקרים אלו הפרסום הוא חלק מפסק הדין, וכדי לאסור פרסום צריך החלטה מפורשת ונימוקים מיוחדים שיירשמו.

גם לאחר סיוג סנקציית הפרסום למקרים שבהם העונש הוא הרחקה מהלשכה, עדיין ניתן לשאול, האם פרסום שמו של עורך הדין המורשע ב'פסקי דין' לא מחמיר את העונש מעל ומעבר למה שגזר בית הדין, אם מתפרסם שמו של עורך דין שהורשע והורחק מהלשכה לזמן קצוב, נניח חמש שנים, ב'פסקי הדין' מורתע ציבור הלקוחות הפוטנציאלי ונמנע מבחירתו במשך זמן רב לאין ערוך ממידת העונש שנגזרה עליו. פרסום השם ב'פסקי דין' מהווה אם כן ענישה חמורה שלא מדעת".

225. המחבר מפנה למספר מקורות מועט יחסית של המשפט העברי (תחת הכותרת "פומביות הדין במשפט העברי - אפשר גם אחרת" - עמי 442-443), ומסכם וכותב: "לדעתנו, שיטת המשפט העברי חריג מבחינת פרסום שמות בפסק דין היא שיטה רגישה יותר לעלבוננו של היחיד. ההקפדה על עילום שמם של בעלי הדין, העדים וכו' נראית לנו כדרך הנאותה וראויה לחיקוי" (שם, בעמ' 443). דיון נרחב בעמדת המשפט העברי מובאת לעיל, בפרק ט.

226. מובאים במאמר דבריו של שר המשפטים ומי שהיה ליועץ המשפטי הראשון לממשלה, יעקב שמשון שפירא, המכיר בכך שהפרסום מוביל לענישה נוספת. דברים אלה נאמרו במסגרת הצעת חוק בעניין פרסום חנינות, שם אמר השר (שם, בעמ' 443-444): "איני מוכן לקבל את ההצעה לפרסום כל חנינה בפומבי בצירוף הנימוקים. פרסום החנינה בפומבי אינו אלא ענישה מחדש של האיש שזכה בחנינה; אין זו אלא הלבנת פניו ברבים. קל וחומר פרסום הנימוקים...".

227. בהמשך, מציג המחבר, תומר מוסקוביץ, את עקרון האיזון, בין הזכות לפרטיות לבין פומביות הדין (עמי

"דברים אלו, על אף שנאמרו בנושא החנינה טובים - לדעתי - גם לפרסום שמות צדדים להליך, בפרסום מסוגו של 'פסקי דין'. מה מהיתרונות של פומביות הדין נשאר, כאשר השאלה איננה האם להתיר או לא להתיר נוכחות חופשית של קהל באולם המשפט, אלא האם להתיר או לא להתיר פרסום שמות צדדים להליך שיפוטי בסדרה כמו 'פסקי דין' - סדרה שכרכיה נשארים על מדפי הספריות שנים רבות ובשל אופייה של שיטת המשפט בארץ אף לא מעלים שם אבק..."

ככל שהדבר נוגע לנאשמים במשפט פלילי, הרי שהפרסום מאריך הימים ורב השימוש של פסק הדין בעניינם עומד גם בסתירה מוחשית לעקרונות. הריהביליטציה, כפי שהם באים לידי ביטוי בחוק המרשם הפלילי. בבואנו לאזן בין העקרונות שהוזכרו לעיל - פומביות הדין, מצד אחד והזכות לפרטיות ומדיניות הריהביליטציה, מן הצד השני - אנו מגלים שבעצם אין בין מה לאזן. עקרון הפומביות לא קשור כלל - כפי שהובא לעיל - לפרסום שמות בפסקי דין. מצד שני, הזכות לפרטיות ומדיניות הריהביליטציה קשורים גם קשורים. נראה לי אפוא ברור לאן צריכים לנטות כפות המאזניים". אם דברים אלה נאמרו על כרכים מודפסים של פסקי דין שאינם מעלים אבק אך קוראים אותם יחסית מספר לא גבוה של בני אדם, קל וחומר שחלים הדברים על מאגרי המידע המשפטיים הנגישים לכל קורא, בקלות גבוהה מאד.

228. הצעתו של המחבר היא זו (שם, בעמ' 445 ; ההדגשות במקור):

"לדעתי, יש לחלק בין שני סוגים של פרסומים על הליכים משפטיים: האחד הוא הפרסום המיידי, דוגמת זה שבעיתונות היומית. פרסום כזה הוא חלק אינטגרלי מפומביות הדין, ועובדת היותו בו זמנית עם ההתרחשות המשפטית עצמה מקרנה לו את כל החשיבות שבעקרון הפומביות עצמו. בפרסום מעין זה גם לא נגרם נזק רב ולטווח ארוך לאלו ששם מתפרסם. הסוג השני הם הפרסומים לטווח ארוך דוגמת זה שב'פסקי דין'. פרסום זה לא נעשה בד בבד או מיד לאחר

ההתרחשות המשפטית, וממילא דבר מיתרונות עקרון הפומביות לא דבק בו. הצעתי היא לאסור פרסום שמות ב'פסקי דין', שכן זוהי מסגרת המיועדת להישאר זמן רב. ער אני לכך, כי פרסום ב'פסקי דין' הוא צורך חיוני מאין כמוהו במדינת 'משפט מקובל' כמו מדינת ישראל; אזכור הלכות שנקבעו בבית המשפט העליון הוא לחם חוקה של מערכת המשפט שלה. ואכן, אין כל סיבה לוותר עליו, אך פרסום בשמות בדויים לא יפגע בכהוא זה בהפצת ההלכות החדשות והפסיקה המעודכנת".

229. באמתחת המחבר הצעה מעשית (שם, בעמ' 445) :

אין אני טוען כי יש לפרסם את פסקי הדין בשמות כמו פלוני ואלמוני, שכן ברור שאם רוצים לזכור את ההלכות צריך להצמיד אותן לשם כלשהו, ורצוי ששם זה לא יחזור בכל פסקי דין.

הצעתי היא אפוא לפרסם שמות לשם נוחות הזכירה של ההלכות, אך שמות בדויים, לשם מניעת פגיעה בנוגעים בדבר. ברור שיש מקום לדין בגבולות הכלל ובתחולתו על הליכים משפטיים שונים...

יש בהחלט מקום לשנות את תקנות הארכיונים של בתי המשפט, כך שכל אדם, אי למצער עיתונאי, חוקר מדעי והדומים להם, יוכלו ליעץ, אם לא בכל פרטי החומר הארכיוני הנוגע לדין, לפחות בשמות הצדדים כפי שהוזכרו בפסק הדין המקורי".

יח. 2. הצעת החוק לשיפור המצב

230. הצעת חוק אשר הוגשה על ידי חבר הכנסת ניסן סלומינסקי, דנה בפרסום שם צד בפסק הדין. לפי ההצעה, לא ניתן יהיה לפרסם את שמות הצדדים בפסק הדין.

231. בהצעת חוק בתי המשפט (תיקון - אי ציון שמות בפסקי דין) התשס"ח-2007, (להלן - "ההצעה"), בדברי ההסבר נכתב:

"אין הוראה בחקיקה המתייחסת במפורש לפרסום פסקי דין של בתי המשפט. סעיף 70 לחוק בתי המשפט מתייחס לפרסום דברים הנוגעים לדיוני בתי המשפט וקובע כי אין לפרסם דבר על דיון שהתנהל בבית משפט בדלתיים סגורות אלא ברשות בית המשפט. הכלל לגבי פרסום פסקי דין הוא, אם כן, שאין כל מניעה לפרסם דבר על דיון שהתנהל בדלתיים פתוחות. ואכן, פסקי הדין המתפרסמים כוללים את פרטי כל המעורבים בהליך, אלא אם הדיון התנהל בדלתיים סגורות או שבית המשפט החליט על איסור פרסום (לבית המשפט יש סמכות לאסור פרסום בקשר לדיוני בית המשפט לשם הגנה על בטחון בעל דין, עד או אדם אחר או לשם מניעת פגיעה חמורה בפרטיות של אחד מהם ומטעמים נוספים, אך מתברר שלא נעשה שימוש של ממש בסמכות זו)".

232. בהמשך להצעת החוק הנ"ל, מובאים בדברי ההסבר, הצעות ודרכי איזון ראויים להתנגשות בין הערכים השונים, וכך נכתב, בפסקה 4 להצעה:

"עקרון פומביות הדין שהינו עקרון חשוב ואמצעי מרכזי להבטחת משפט הוגן וחסר פניות, הוא המצדיק לכאורה את פרסום השמות. ואולם, נראה כי אי פרסום שמות בפסקי הדין לא יפגע במטרות שאותן מבקש להשיג עקרון פומביות הדין. יש להבחין בין קיום הדין הפומבי והפרסום המידי בדבר ההליך המשפטי, ההכרעה, ההרשעה או העונש - שהם חלק מעקרון פומביות הדין, לבין פרסום לטווח ארוך והנצחה של פרטי כל הצדדים בפסק דין הנשמר לעד וניתן לאיתור במאגרים שונים. פרסום זה אין בו כדי להשפיע על השגת המטרות של פומביות הדין אך יש בו בהחלט פגיעה בפרטיות שאין לה כל הצדקה".

233. האמור בפסק דין זה מתיישב עם רוח הצעת חוק זו, המשקפת את עמדת המשפט העברי והיא מוצדקת לגופה, בכלל, ובעידן האינטרנט, בפרט.

יט. מהכלל אל הפרט - המקרה שבפניי - פרסום שמה של המערער

234. לא ניתן עוד להתעלם מעידן האינטרנט, ולפגיעה הרבה בפרטיותו של אדם. פריצות המידע, הינה דבר בעייתי, כאשר היא מבוצעת ללא שום בקרה ופיקוח. קיימת חשיבות רבה לבחון כל מקרה לגופו. גם אם לא עולה ממנו הפרה של חוק כזה או אחר, יש לאזן את מכלול השיקולים, ולתת משקל ראוי לכל אחד מהם תוך יצירת מנגנון שייתן מענה אמיתי לבעיה הספציפית. מבלי משים, יש חשש כי ייפגעו הערכים של חוקי יסוד, אשר עוסקים בזכויות האדם. ראוי, איפוא, לצמצם, ככול הניתן, בפגיעה כאשר איננה לצורך. גם אם יש תועלת בצידן, ראוי להשגיח כל העת ולבחון כי הנזק לא יעלה על התועלת, ככל שמדובר בפרסום, בשמות ובתוכן.

235. חשוב לציין כי במקרה שבפניי, לא מדובר במצב שבו נאסר הפרסום מלכתחילה, אלא כבר בוצע הפרסום, ואין חשש שמא ההליך התנהל במחשכים ללא צידוק.

236. כמו-כן, יש לתת משקל למשך הזמן בו כבר פורסם פסק הדין, וכל מי שהיה צריך להיחשף לשמה של המערערת בנסיבות העניין ולמעשה, יכול היה לעשות זאת במשך הזמן שעבר.
237. כאן המקום לציין, כי המערערת מבקשת לצמצם את הפרסום, ולא למנוע אותו באופן מוחלט. לכן, גם אם הפגיעה אינה חמורה דיה, לשיטתו של מאן דהוא, בכדי לאסור פרסום באופן גורף, הרי שבנסיבות העניין, ובהתחשב בעובדה כי מדובר בהסרת פרסום שמה בלבד של המערערת ומאתר המשיבה בלבד, בהחלט יהיה זה איזון ראוי לקבל את בקשתה של המערערת.
238. נקודה נוספת הראויה לציין, הינה כי המערערת בפניי, איננה דורשת איסור פרסום שמה באופן גורף, אלא איסור פרסום שמה באופן נקודתי, ומאתר המשיבה, ועל כן יש לתת לכך משקל רב באיזון, בין פומביות הדין, וזכות לפרטיות, זאת מאחר ובקשתה של המערערת בפניי, הינה לפגיעה מצומצמת מאוד לפגיעה בפומביות הדין.
239. העובדה כי המערערת ממשיכה להיות מועסקת על ידי המדינה, בתפקיד שהינו תפקיד שיווקי, אשר מעצם טבעו וטיבו, נשען על פרסום חיובי, יוצר מצב אבסורדי, שבו המערערת משמשת כאדם שניצב מאחורי פרסומה החיובי של המדינה, בעוד המדינה מפרסמת - באתר של נציבות המדינה - כי המערערת היא אדם שמעל באמון המדינה, בכך שדיווחה על שעות עבודה, על אף שלא עבדה בזמן הדיווח.
240. במקרה שבפניי, לאור העובדה שהמדינה בחרה, להמשיך להעסיק את המערערת בתפקיד זה, אשר כל כולו עוסק בשיווק, לא ניתן להמשיך ולהתיר פרסום שמה של המערערת באתר המשיבה.
241. למען הסר ספק, אין צורך כי פסק דין זה ישליך באופן אוטומטי על כלל עובדי המדינה. אך, במקרה בו אדם משמש בתפקיד כל כך בכיר בתחום השיווק במגזר הציבורי, לא יעלה על הדעת, כי המדינה, מחד גיסא, תמשיך להעסיק אותו בתפקיד זה, אך, מאידך גיסא, תפרסם כי הוא אינו אדם אמין.
242. מאחר והמערערת ממשיכה את עבודתה, אין מקום לדון בפגיעה בחופש העיסוק, אל מול זכות הציבור לדעת; אלא, בפגיעה בחופש העיסוק, לאור הפגיעה בפרטיותה של המערערת, והעובדה כי המערערת ממשיכה לעבוד במקום העבודה, אשר הרשיעה אותה, בכך נפגעת פרטיותה, גם במסגרת עיסוקה היום יומי, ואף בכלל.
243. לאחר שערכתי את ההבחנה בין עקרון פומביות הדין, לבין פרסום פסק-דין סופי, ולאור העובדה כי אחת מהמטרות של עקרון פומביות הדין, הינה שקיפות ההליך המשפטי, ושניתן יהיה לנהל הליך משפטי, בפיקוח חברתי, ולעיני כל, ותוך פיקוח כלי התקשורת והציבור כולו, ראיתי לנכון להיעתר לבקשתה של המערערת.
244. עובדה נוספת ראויה לציין, והיא כי חלפה תקופה של למעלה משנה וחצי, ממתן פסק הדין. לאורך כל התקופה, פורסם שמה של המערערת באתר של נציבות שירות המדינה. יודגש, כי המערערת לא הורשעה בעבירות חמורות. המערערת לא ביקשה, בסופו של דבר, סעד נוסף, מעבר למחיקת שמה מפסק הדין באתר הממשלתי של נציב שרות המדינה.

כ. סיכום

245. לאור העובדה כי הצדדים, אשר טענו בפניי, לא חלקו על כך שלבית משפט זה נתונה הסמכות לדון בשאלת הפרסום, ובית משפט זה הוא המקום לדון בשאלה, במסגרת של ערעור על פסק הדין המשמעתי של נציב שרות המדינה, לא מצאתי לנכון לדון בסוגיה דיונית זו. הינחתי, כי די, בעניין זה, בהסכמת הצדדים.
246. ככל שמדובר בפרסום שמות, ככלל, בפסקי דין הרי שראוי יהיה, לפי הבנתי ולאור הניתוח דלעיל שלא לפרסם את שמות המורשעים בהליך הפלילי והמשמעתי, לאחר תום הדיון המשפטי, ולא כל שכן שלא לפרסם את שמות היוצאים זכאים בדינם, בין זיכוי מלא ובין זיכוי מחמת הספק.
247. לאור העובדה כי נוצר נוהג לפיו בתי המשפט ככן מפרסמים שמות מורשעים ומזוכים, בפסקי הדין, ראוי כי הדבר יתוקן בחקיקה ראשית.
- (בהצעת חבר הכנסת ניסן סלומינסקי מוזכרת סמכות שר המשפטים, לקבוע בתקנות הוראות בעניין פרסום פסקי דין (ראה: סעיף 83(א)(1) לחוק בתי המשפט); מכל מקום, נראית לי דעתו בסיום הצעתו: **"אך לאור חשיבות עקרון פומביות הדין והמסורת ארוכת השנים של פרסום שמות בעלי דין בפסקי הדין, מוצע שינוי זה ייעשה בחקיקה ראשית"**.)
248. עד לתיקון החקיקה, על אדם המעוניין כי שמו לא יופיע בפסק דין, לפנות בבקשה לבית המשפט בעניינו, כנהוג כיום.
249. במקרה שבפניי, לאור הנסיבות המיוחדות, פוסק אני כי יש לאסור את פרסום שמה של המערערת באתר המשיבה, במסגרת פסק הדין, המופיע באתר המשיבה.
- כא. התוצאה**
250. סוף דבר - הערעור מתקבל.
251. שמה של המערערת, במסגרת הבאת פסק הדין המשמעתי שלה, יימחק, בתוך 30 יום מהיום מאתר האינטרנט של המשיבה, ובמקומו תופיע המילה **"פלונית"**.
252. בנסיבות העניין, לצד העובדה כי המשיבה לא פעלה באופן פסול, ולאור התוצאה אליה הגעתי, אין צו להוצאות על מי מהצדדים, וכל צד יישא בהוצאותיו.
253. במסגרת פסק דין זה איזכרתי את הפסיקה ללא שמות הצדדים. כך רוצה אני לעשות ביחס לפרסום פסק דיני זה. ברם, מאחר ולאורך פסק הדין יש נתונים מזוהים של המערערת, מתבקשת ב"כ המערערת להגיש לבית המשפט, בתוך 10 ימים, פסק דין שאינו כולל פרטים אלה (או שתמציא רשימת הצעות לתיקונים ושינויים של פסק הדין, באופן שהנוסח המתוקן יצא תחת ידי).
254. בשלב זה, ניתנת הוראה לאתר בית המשפט שלא לפרסם את פסק דיני זה, ולהותירו חסוי לציבור וגלוי לצדדים.
255. פסק הדין לציבור יפורסם רק לאחר ביצוע האמור בפסקה 253 לעיל.

256. המזכירות תשלח העתק פסק דין זה לב"כ הצדדים.

ניתן היום, ל שבת תשע"ד, 31 ינואר 2014, בהעדר הצדדים.

לאחר מתן פסק דין זה, קיבלתי הודעה מאת ב"כ המערערת, עו"ד יפעת תבור, שאליה צורף עותק של פסק הדין, כאשר הנתונים המזוהים של המערערת הושחרו בו. הנוסח דלעיל, כולל את ההשחרות האמורות, שנעשו בדרך של ... לפיכך, ניתן לפרסם פסק דין זה, תחת הכותרת "פלונית", בנוסח המקובל על ב"כ המערערת. נוסח זה יסווג כפסק דין "רגיל", ויפורסם באתרי המשפט השונים.